

Stenografični zapisnik

osme seje

deželnega zbora Ljubljanskega

dne 2. decembra 1872.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar Dr. Friderik vitez Kaltenegger. — Vladina zastopnika: Deželni predsednik: Aleksander grof Auersperg in c. kr. deželne sodnije svetovalec Kapretz. — Vsi članovi razun: Knezoškof dr. Widmar.

Dnevni red:

- I. Poročilo šolskega odseka o načrtih postave c. kr. vlade in deželnega odbora zastran uravnave pravnih razmer ljudskih učiteljev. (Priloga 45.)
- II. Poročilo občinskega odseka o vladinem predlogu zastran posredovalstev za poskušanje poravnave med strankami v prepiru. (Priloga 44.)
- III. Sporočilo finančnega odseka o računskem sklepu zaklada zemljiščine odveze za l. 1871 in o proračunu za l. 1873. (Priloga 39.)
- IV. Poročilo deželnega odbora o deželnem poslopju, imenovanem „Ballhaus.“ (Priloga 42.)
- V. Poročilo deželnega odbora zastran podelitve še ene podpore 1500 fr. iz P. P. Glavar-jevega zaklada za zidanje šole v Komendi pri sv. Petru. (Priloga 40.)
- VI. Poročilo finančnega odseka o postavi zarad preodkaza v § 14. odgonske postave od 27. julija 1871, drž. zak. štev. 88, zaznamenovanih stroškov deželnemu zakladu. (Priloga 47.)
- VII. Poročilo občinskega odseka o postavi, s katero se odgonsko-postajskim občinam izroči pravica izrekati odgonska razsodila. (Priloga 48.)
- VIII. Poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega gledališnega zaklada za l. 1873. (Priloga 49.)
- IX. Poročilo deželnega odbora zadevajoče dovoljenje podpore za napravo občinske poti ob desnem bregu Save od Radeč do Save. (Priloga 46.)
- X. Utemeljenje predloga g. dr. Poklukarja, naj se deželni zbor izreče za loško in zoper predelsko železnico.
- XI. Utemeljenje predloga g. Kozlerja, naj deželni zbor presoja, kako da postava za uravnavo zemljiškega davka streže kranjski deželi.

Obseg: Interpelacija, peticije; dalje glej dnevni red.

Seja se začne o 25. minuti čez 10. uro.

Stenographischer Bericht

der achten Sitzung

des Landtages zu Laibach

am 2. Dezember 1872.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Friedrich Ritter v. Kaltenegger. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Alexander Graf Auersperg und der k. k. Landesgerichtsrath Kapretz. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme des Fürstbischöfs Dr. Widmar.

Tagesordnung:

- I. Bericht des Schulausschusses über die Gesetzentwürfe der k. k. Regierung und des Landesausschusses, betreffend die Regelung der Rechtsverhältnisse der Volksschullehrer. (Beilage 45.)
- II. Bericht des Gemeindevausschusses über die Regierungsvorlage, betreffend die Bestellung von Vermittlungsämtern zu Vergleichsversuchen zwischen streitenden Parteien. (Beilage 44.)
- III. Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabluß des Grundentlastungs-Fondes pro 1871 und über den Vorschlag pro 1873. (Beilage 39.)
- IV. Bericht des Landesausschusses in Betreff des landschaftlichen sogenannten Ballhauses. (Beilage 42.)
- V. Bericht des Landesausschusses wegen Bewilligung einer weiteren Subvention pr. 1500 fl. aus dem P. P. Glavar'schen Fonde für den Schulhausbau Commenda St. Peter. (Beilage 40.)
- VI. Bericht des Finanzausschusses, betreffend das Gesetz wegen Uebertragung der im § 14 des Schubgesetzes (Gesetz in Betreff der Regelung der polizeilichen Abschaffung und des Schubweizens) vom 27. Juli 1871, R. G. B. Nr. 88, bezeichneten Kosten auf den Landesfond. (Beilage 47.)
- VII. Bericht des Gemeindevausschusses, betreffend das Gesetz wegen Uebertragung der Fällung der Schuberkennnisse an die Schubstationsgemeinden. (Beilage 48.)
- VIII. Bericht des Finanzausschusses über den Vorschlag des landschaftlichen Theaterfondes für das Jahr 1873. (Beilage 49.)
- IX. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Bewilligung einer Unterstützung zur Herstellung eines Gemeindegeweges am rechten Saveufer von Rattschach bis Samedbrsl. (Beilage 46.)
- X. Begründung des Antrages des Hrn. Dr. Poklukar auf Erlassung einer Resolution zu Gunsten der Lader- und gegen die Prebil-Eisenbahnlinie.
- XI. Begründung des Antrages des Hrn. Kozler auf Verathung des Grundsteuer-Regulirungs-Gesetzes hinsichtlich dessen Rückwirkung auf das Wohl des Landes Krain.

Inhalt: Interpellation, Petitionen; s. d. Tagesordnung.

Beginn der Sitzung 10 Uhr 25 Minuten.

Landeshauptmann:

Ich constative die Beschlussfähigkeit des hohen Hauses, eröffne die Sitzung und ersuche den Schriftführer, das Protokoll der letzten Sitzung zu verlesen. (Zapisnikar prebere zapisnik zadnje seje — Schriftführer verliest das Protokoll der letzten Sitzung.)

Poslanec dr. Costa:

Prosim, jaz stavim predlog, prvič da se pri osebнем glasovanji naštejejo v zapisniku vsi gospodje poslanci, ki so glasovali za ali zoper predlog, to je navada povsod in dozdaj tudi v kranjskem deželnem zboru.

Drugič stoji v zapisniku pri glasovanji o § 44. šolske postave, da je bil sprejet nasvet gospoda dr. Razlaga. Ali kakor se spominjam, to ni istina, predlog gospoda dr. Razlaga ni bil sprejet, ampak ravno narobe.

Landeshauptmann:

Ich muß in Bezug auf die letzte Behauptung des Herrn Abg. Dr. Costa constatiren, daß der Antrag Dr. Razlaga abgelehnt worden ist; es unterliegt diese Berichtigung des Protokolls keinem Anstande.

Was die namentliche Anführung der Herren Abgeordneten betrifft, so wird das Protokoll, wenn das hohe Haus dagegen keine Einwendung erhebt (nihče se ne oglasi — niemand meldet sich), in diesem Sinne vervollständigt werden.

Es sind mir soeben folgende Einlagen an den hohen Landtag übergeben worden:

Eine Interpellation vom Herrn Abg. Kromer und Genossen, welche lautet:

Interpellation

des Abg. Kromer und Genossen an die hohe Regierung, betreffend die Incamerirung oder entsprechende Herstellungs der Concurrrenzstraße von Laibach über Großlaschitz, Reifnitz und Gottschee nach Kroatien.

Die von Laibach über Großlaschitz, Reifnitz und Gottschee nach Kroatien führende Concurrrenzstraße wird unter allen Straßenzügen Krains derzeit am frequentesten befahren. Sowohl der Personen- als der Holzwarenverkehr daselbst entwickelt sich in einer sehr bedeutenden, täglich gesteigerten Ausdehnung. Die großen und reichhaltigen Steinkohlenlager von Gottschee sichern eine für Jahrhunderte uner schöpfliche Ausbeute, und ein nicht unbedeutender Theil davon wird in der Richtung gegen Laibach seiner Verwerthung zugeführt. Endlich ist es wohl einleuchtend, daß nach Eröffnung der Karlstadt-Fiumaner Bahn auch der Verkehr auf obgedachtem Straßenzuge sowohl gegen Laibach als auch gegen Fiume und Karlstadt einen sehr lebhaften und kräftigen Aufschwung nehmen muß.

Außer die Straßenstrecke von Sonnegg im ganzen Zelmlje-Thale bis gegen Unter-Auersberg ist ob des meist feuchten und morastigen Untergrundes fast unhaltbar und bei nasser Witterung gewöhnlich auch unfahrbar, und deren Anlage über den steilen Auersberg läßt bei jedem Regengusse neue Abrutschungen der Straßenbahn, wiederholte Unglücksfälle und eine gänzliche Verkehrshemmung mit Grund besorgen; daher eine Umlegung dieses Straßenzuges von Sonnegg bis jenseits und mit Umgehung des Auersberges nothwendig erscheint.

Die Kräfte der Concurrenzbezirke sind jedoch zur Erhaltung eines so stark befahrenen Straßenzuges und zur

Umlegung einer Straßenstrecke von beiläufig $1\frac{1}{2}$ Meilen Länge offenbar unzureichend, die Straßenbau-Comités und die Verwaltungsorgane ignoriren ob Mangels des Baufondes die besprochenen Uebelstände, und die unmittelbare Folge dessen sind häufige Unfälle und Hemmnisse auf der belebtesten Straße des Kronlandes.

Aus diesem Anlasse stellen die Gefertigten die ergebenste Anfrage, ob die hohe Regierung entweder die Incamerirung der gedachten, von Laibach über Großlaschitz, Reifnitz und Gottschee nach Kroatien führenden Concurrrenzstraße zu veranlassen, oder was sie widrigens zur schleunigen und nachhaltig wirkenden Behebung der obbezeichneten, einen lebhaften Straßenverkehr in arger Weise hemmenden Uebelstände vorzunehmen gewillt sei.

Laibach, am 2. Dezember 1872.

Franz Kromer,
Otto Baron Apfaltrern,
Luka Svetec,
Horak,
Jrčič,
Karl Rudež,
Lovro Pintar,
M. Koren,
Dr. Razlag,
Graf Blagay,
Dr. E. J. Costa,
Dr. B. Jarnik,
Franz Kotnik,
Zagorc,
Murnik,
v. Langer,
Franz Rudeš,
Dr. Ritter v. Savinschegg.

Landespräsident:

Ich werde die Ehre haben, diese Interpellation in einer der nächsten Sitzungen zu beantworten.

Landeshauptmann:

Ferner sind mir folgende Petitionen überreicht worden: Eine Petition vom Herrn Abg. Karl Rudež des Inhaltes: St. 663.

Slavni deželni zbor!

Za izpeljavo železnice od Ljubljane do Karlovca skoz Dolenjsko so že davnaj pri c. k. ministerstvu kupčije razni predmeti predloženi.

Izvedenci c. k. vlade so mesca julija vse örte v tehničko-vojaškem obziru pregledali, in vsi koraki so storjeni, kterih je v pripravljanje izpeljave železnice treba.

Ljudstvo dolensjske strani, in posebnو novomeško, željno pričakuje uresničenja tega sredstva za svoje splošno blagostanje.

Podpisano mestno zastopništvo se sme najdati pospešnja od strane slavnega zbora o tej zadevi.

Prosi tedaj:

Naj blagovoli slavni deželni zbor pri c. k. ministerstvu kupčije zahtevati, da se načrt dolensjske železnice v prvem zasedanji državnega zbora ta istemu predlaga.

Naj blogovoli izreči, da zahteva korist dežele, da se ta železnica na vsaki način skozi Novomesto napelje.

Novomesto, 28. novembra 1872.

Odbor srenje:

Dom. Rizzoli, župan,
Karol Rozman, svetovalec,
Valent. Oblak, svetovalec,
Ferd. Seidl,
Ant. Kalčič,
Carl Jenkner,
Joh. Pollak,
Ferd. Paul Skrenn,
Adolf Pauser,
Frz. Illowsky,
Dr. Bučar,
Mohar,
Franz Kastelic,
France Durini,
Lukas Widitz,
Friedr. v. Formacher Edler auf Lilienberg,
k. k. Notar und Gemeinde-Ausschuss,
Carl Seidl,
Albert Lehmann.

Landeshauptmann:

Ich werde diese Petition dem volkswirtschaftlichen Ausschusse zuweisen.

Sodann eine Petition vom Herrn Abg. Leop. Jugovic, welche lautet:

Slavni deželni zbor!

Železnica, ktera bi šla čez Loko v Trst, bila bi tudi za našo okolic tako važna in na mnoge strani tolikšna dobrota, da je dolžnost podpisane županije, da se zaupljivo obrne do slavnega deželnega zbora, ki se na vse strani tako krepko poteguje za duševni in materialni blagor domovine naše, in ga prosi, naj blogovoli na vso moč delati na to, da dobimo železnico čez Loko.

Županija v Škofji Loki, 28. novembra 1872.

Bl. Mohar, župan,
Gaspar Golob,
Ant. Gerbetz,
Lovro Sadar,
Alois Krenner,
Pr. Remic,
Josip Jessenko,
Janez Sušnik,
Janez Molinari,
Jos. Kaiba.

Endlich drei Petitionen vom Herrn Abg. Dr. Razlag des Inhaltes:

1. Posestniki bohinskih občin Bistrica, Nemški Rovt in Nomen prosijo, naj se ozir vzame na njih željo zastran nakupa nekterih delov Jelovice po odkupljenji in uravnanji zemljiščenih bremen.

Ich werde diese Petition dem volkswirtschaftlichen Ausschusse zuweisen.

2. Občina Česenska v Bohinji prosi, naj se glede na izvrševanje gozdne postave posestnikom na Bohinjskem pripuste potrebne olajšave.

Ich werde diese Petition dem volkswirtschaftlichen Ausschusse zuweisen.

3. Cirknica prosi za c. kr. oblastnije, ki so sedaj v Planini.

Ich werde diese Petition dem Gemeinde- und Straßenausschusse zuweisen.

Im Namen des Landesausschusses habe ich dem hohen Landtage zwei Mittheilungen zu machen:

In der Sitzung des hohen Landtages vom 19. Oktober 1869 wurde der Landesausschuß beauftragt, dafür zu sorgen, daß Einleitungen für die vom Landtage als nothwendig erkannte Errichtung einer Savebrücke bei St. Jakob getroffen und dem heurigen Landtage eine diesbezügliche Vorlage gemacht werde. Der Landesausschuß hat zwar die nothwendigen Erhebungen eingeleitet, da jedoch von Seiten des Obmanns des Concurrrenzstraßen-Comités des Bezirkes Laibach erst vor Kurzem der Bericht eingelaufen ist, so ist der Landesausschuß nicht in der Lage, mit der diesbezüglichen Vorlage in dieser Session vor das hohe Haus zu treten, wird aber in der nächsten Session einen ausführlichen Bericht dem hohen Landtage vorlegen.

Weiters hat der Landesausschuß aus Anlaß des von Seiten der hiesigen Sparkasse in Angriff genommenen Baues des neuen Realschulgebäudes sich an die Direction der Realschule hier mit der Einladung gewendet, dieselbe möge das neu anzuschaffende Inventar nebst dem Kostenpräliminare bekannt geben. Der diesbezügliche Bericht der Direction der Realschule ist eingelangt, und ich stelle im Namen des Landesausschusses den Antrag, diese Eingabe dem Finanzausschusse zur Berichterstattung zuzuweisen.

(Izroči se finančnemu odseku — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Der Rechenschaftsberichts-Ausschuß hält morgen vormittags 9 Uhr, der Finanzausschuß morgen vormittags 10 Uhr, der Schulausschuß morgen nachmittags 3 Uhr, der Gemeinde- und Straßenausschuß morgen nachmittags 5 Uhr Sitzung.

Landespräsident:

Ich habe die Ehre, den Herrn Landesgerichtsrath Kapretz als den vom hohen Justizministerium im Einvernehmen mit dem Ministerium des Innern bei Verhandlung des Gesetzes über die Vermittlungsämter bestimmten Regierungsvertreter dem hohen Hause vorzustellen.

Landeshauptmann:

Wir gehen nun zu den Gegenständen der Tagesordnung über.

I. Poročilo šolskega odseka o načrtih postave c. kr. vlade in deželnega odbora zastran uravnave pravnih razmer ljudskih učiteljev.

(Priloga 45.)

I. Bericht des Schulausschusses über die Gesuchentwürfe der k. k. Regierung und des Landesausschusses, betreffend die Regelung der Rechtsverhältnisse der Volksschullehrer.

(Beilage 45.)

Poslanec dr. Costa:

Prosim besede. Stavim predlog, ker je poročilo že več časa v rokah gospodov poslancev, naj se ne bere in da se tako ravna, kakor zadnjic pri drugi šolski postavi, namreč da se vpraša, ali ima kdo k nemu ali drugemu paragrafu kakšen amendement in da se tisti

oglasil, ter se potem le o tem paragrafu glasuje, sicer pa naj se vsi drugi paragrafi en bloc potrdijo. Se ve da je poprej uprasati treba, ali gospodje zahtevajo generalno debato.

Abg. Kromer:

Ich glaube, der Bericht, welcher doch die eigentliche Motivierung der einzelnen Anträge enthält, sollte doch vorgelesen werden. Dagegen bin ich mit dem Antrage des Hrn. Dr. Costa einverstanden, daß bei den einzelnen Paragraphen der Vorgang, wie er ihn eben angedeutet hat, eingehalten werde.

(Predlog dr. Coste obvelja — Der Antrag Dr. Costa wird angenommen.)

Landeshauptmann:

Nachdem keine Generaldebatte beliebt worden ist, eröffne ich die Specialdebatte und ersuche jene Herren, welche bei den einzelnen Paragraphen zu sprechen wünschen, mir dieselben zu bezeichnen.

Poslanec dr. Zarnik:

Jaz bodem govoril zoper §§ 42. in 52.

Poslanec dr. Razlag:

Jaz pa zoper §§ 81. in 87.

Poslanec Svetec:

Prosil bodem besede k § 70. samo za popravek slovenskega teksta.

Berichterstatter Baron Upfaltrern:

Ich selbst zu § 28.

Landeshauptmann:

Somit sind die Paragraphen, zu welchen die Herren das Wort ergreifen wollen, aufgezählt und die §§ 1—27 ohne Debatte angenommen.

Berichterstatter Baron Upfaltrern:

Beim § 28 erlaubt sich der Schulausschuß selbst infolge einer Verathung, die der Drucklegung des Berichtes nachgefolgt ist, den Antrag an das hohe Haus zu bringen, dem ohnedies zur Abänderung beantragten § 28 einen Zusatz zu geben.

Es ist im § 28 die Vorsorge dahin getroffen worden, daß künftighin die Auszahlung der Gehalte an die Schullehrer durch die k. k. Steuerämter geschehe, damit die Schullehrer zu rechter Zeit in den Besitz ihrer Gehaltsbezüge kommen. Damit jedoch die Steuerämter bei Erfüllung dieser ihnen künftighin zustehenden Verpflichtung wegen der Zahlungsmittel, die sie hiezu benöthigen, nicht in Verlegenheit gerathen, bedarf dieser Paragraph, obwohl es sich an und für sich von selbst verstünde, doch der größern Deutlichkeit und Verlässlichkeit wegen eines Zusatzes, den sich der Schulausschuß folgendermaßen zu beantragen erlaubt:

„Der Landesausschuß hat nöthigenfalls dafür zu sorgen, daß dem Steueramte die zur vorstufweisen Bestreitung dieser Ausgaben nöthige Dotation rechtzeitig verfügbar sei.“

„Dezelni odbor mora, ako bo treba, za to poskrbeti, da se c. kr. davkarijam zaloga, ktere za te naprejšnje izplačila potrebujejo, o pravem časi pripravi.“

(§§ 28—41 obveljajo — Die §§ 28—41 werden angenommen.)

Landeshauptmann:

Zum § 42 des Gesetzes hat sich der Herr Abg. Dr. Zarnik gemeldet.

Poslanec dr. Zarnik:

Gospoda moja! § 42 se glasi: „Učiteljska služba se od organistovske in meznarske loči; dotični prihodki naj se razločijo in vsaki svojemu namenu izroči. Noben učiteljskega stana ne sme od časa, ko bodo po §§ 22 do 32 pričujoče postave njegovi prejemki uravnani, pour dajati in cerkvenikove službe opravljati.“

Kar se mene tiče, se jaz popolnoma skladam s tem paragrafom, razun ene točke, namreč da ne bi smeli učitelji pour (Nachstunden) dajati, to je tako imenovane „Extrastunden“, ker ravno te se hočejo popolnoma izključiti po tej postavi. V principu bi bil tudi jaz za to, da se „Extrastunden“ izključijo, da bi učitelji ne smeli podučevati v pourah, ako bi to mogoče, izpeljivo bilo, kajti moje mnenje je namreč to: ako se šolske postave delajo, naj se delajo tako, da bodo tudi v izpeljani res izvrstne. Ne smemo postav sklepati, v katerih se bo glasilo: tega in tega ne smeš storiti, toda ako se pro forma stroge oblike postave ogneš, smeš pa vse to svobodno početi, kar ti je bilo po njej prepovedano.

Zaradi izgleda ozrimo se samo nato, kako nepraktičen je bil predlog o zadnji šolski postavi, ktero smo tukaj sklenili o uravnavi in napravi šol. Vladini predlog se je namreč glasil, da se mora povsod tam nova šola napraviti, ako je v okrožji 50 otrok sposobnih za šolo. Šolski odsek je jako previdno dostavil klavzulo, da se to ima zgoditi le takrat, ako so dotični vzdrževalci sposobni napraviti in vzdržavati to šolo. Ako bi se bil ta vladni predlog nespremenjen sprejel, bila bi se v praksi taka nemogočnost v izpeljavi pokazala, da bi se vsak človek moral taki postavi glasno smijati. Hočem le povedati en izgled iz Šent Jerneja na Dolenjskem. Tam je 780 za šolo sposobnih otrok in po vladinem predlogu bi morali po tem takem tam celo universiteto napraviti, na kateri bi bilo 15 učiteljev, in za te učitelje bi morali Št. Jernejci zaradi stanovanj kar posebno predmestje zidati. Po našem sklepu pa bodo, ako dobijo Št. Jernejci tri učitelje, popolnoma zadovoljni. Kakor je ta postava napačna, ravno tako je napačen tisti paragraf, ki tirja, da hodijo do 14. leta otroci v šolo, in debata zarad tega je res samo debata „de lana caprina“ ostala. Na eni strani reči: do 14. leta morajo otroci v šoli ostati, na drugi strani pa okrajnemu šolskemu svetu na voljo dati, da jih po dokončanem 12. letu šole oprosti, to se pravi postavo nalašč zarad tega narediti, da se prekorčuje. (Dobro! Bravo!)

Gospoda moja, ravno taka je s tako imenovanimi pourami. Ako bi bil tekst tako zložen, da bi se reklo: vsakemu učitelju je zabranjeno razun šole podučevati, to bi bilo pametno in tudi pri dobri učiteljevi stalni plači izvedljivo. Ko se pa reče, da ne sme učitelj v šoli pour dajati, bomo mu s tem sam nekoliko stroškov pri davanji posebnih ur napravili, drugega vspeha ne bomo imeli. V šoli ima učitelj dovolj sob, klopi, miz in tintarnic pripravljenih, doma pa si bode moral sobo najeti, 5 miz, 20—30 stolov in toliko tintarnic kupiti, da bo poure nadaljeval, s čemur mu bomo samo 200 do 300 gld. stroškov več napravili. To je izraz tega

paragrafa. Jaz hočem še na to opomeniti, da je ta postava ravno s tem tekstom stilizirana, kakor je bila lani ali predlanskem v Trstu, kjer je bilo učiteljem tudi zabranjeno poure dajati. Nasledek je bil ta, da niso dobili lahko dobrih učiteljev, ker je vse predrago, da bi s samo plačo mogli izhajati. Letos pa so to postavo učiteljem na korist pre naredili, ker so videli, da drugače ne gre. Še le takrat, ako bi mi mogli vsakemu učitelju plačati naj manj 800 gld. na leto, lahko bi se mu reklo: ti ne smeš drugega poduka dajati, kakor samo v šoli; ali mi ne moremo več dati, kakor 400 gld. najmanjše plače, toraj si mora učitelj na drug način še kaj pridobiti, kajti 600, 700, 800 gld. mora dandanes vsak izobražen človek zaslužiti na kmetih, ako hoče svojo rodovino in družino pošteno rediti.

V tem tiči glavni vzrok mojega nasveta. Gospoda moja, potem bodo, ako se ta paragraf nespremenjen sprejme, tisti učenci, za ktere bo moral učitelj za posebni poduk posebno sobo najeti, toliko stolov, miz i. t. d. več kupiti, veliko bolj njegovani ali protežirani, nego so dandanes taisti, ki kar samo v šoli pri pourah ostanejo, ker bodo ravno ti učenci učitelja dražje stali. Protekcija bi po sprejemu tega nespremenjenega paragrafa mnogo večja bila. Ravno zaradi tega, ker je odstranitev pour v istini neizvedljiva, sem jaz za to, da se ta odstavek popolnoma izpusti.

Drugo je to, da bi se ta postava imela le v mestih izvrševati in le tukaj bi se imeli pomisliti zaradi protekcije v poštev jemati.

Vse drugače je pa pri nas na kmetih. Ako bodo naši kmetje enkrat do tega spoznanja prišli, da ne zadostuje samo to, kar se otrok v šoli nauči, nego da je treba otroka še v pourah puščati in tedaj tudi iz lastnega žepa še za to učitelju posebej plačevati, potem smemo s takim podukom jako zadovoljni biti, ako učitelj še kaj posebej prevzame, in smemo si k takemu sijajnemu vspehu pri nas na kmetih čestitati. Jaz moram reči, da se iz svoje mladosti spominjam na otroke revnih starišev, ki niso nikdar v takih pourah ostajali in niso jih — kakor ravno mene, ki tudi nisem teh „Extrastunden“ obiskoval — nikdar težile protekcije drugih součencev.

Zaradi tega, ker je ta postava praktično neizpeljiva, prvič ker učitelju premalo plače dajemo, da bi mogel samo s tem živeti, drugič ker po tem učitelja veliko dražje stoji, če mu prepovemo v šolah poure dajati, ker bi si moral posebno sobo najemati; postava bi po eni strani samo pro forma branila tisto, čemur se učitelj v istini ravno po tej postavi lahko ogne, ako doma v svojem stanovanju poure daje; prosil bi tedaj slavni zbor, da se ta paragraf tako sklene, da se te tri besede „pour dajati in“ in v nemškem „der Ertheilung des sogenannten Nachstunden-Unterrichtes“ izpuste. (Se podpira — Wird unterstützt.)

Poslanec Svetec:

Jaz se s tem predlogom gosp. dr. Zarnika ne morem skladati. Ta predlog je bil v šolskem odboru obširno obravnavan, in na zadnje je šolski odsek sklenil sprejeti vladni predlog in te poure zavreči. Meni se zdi, da v tej reči vlada nekako krivo razumljenje. Gospod dr. Zarnik je poudarjal tako imenovane „Extrastunden“; jaz mislim, da zoper to nihče ni, da bi učitelj po hišah ne mogel dajati „Extrastunden“, ali kakor imenujemo

„instrukcije“ dajati. To ni učiteljem prepovedano. Kar se tukaj hoče prepovedati, to so „Nachstunden“, to je taka navada, da so učitelji po šoli pridržavali otroke v šoli še naprej, pa le tiste, ki so zato plačevali. Ko je na priliko šola o 10. uri se končala, so tisti še do 11. ure notri ostajali in se posebej v ravno teh predmetih podučevali, kakor poprej v šoli. Iz tega se je izcimila zloraba, da so bile nazadnje te poure glavna in šola zravenska reč. To je imelo slabe posledke za poduk in šolsko moralo.

To so uzroki, zakaj so se poure povsod odpravile in zakaj je naš šolski odsek soglasno sklenil jih odpraviti. Če se gosp. dr. Zarnik sklicuje na Tržaško mesto, jaz ne vem, kako je tam sklenjeno bilo, ampak to vem, da so te poure po vseh drugih deželah odpravljene. Ne eden glas se ni vzdignil za to, da naj se postava v tem obziru popravi. Kar se tiče Tržaškega mesta, bi se po moji misli pomen tega mogel le po tem presoditi, ko bi mi dotični tekst pred seboj imeli in bi ga vlada potrdila; ali lahko se skličem na to, da so vse druge dežele poure odpravile, in jaz mislim, da je pametneje in previdneje, ako tudi mi to odpravimo.

Ako se pravi, da je odpravljanje nepraktično in da se ne da uresničiti, mislim, da je nasprotno od tega dokazano v tem, kar so drugod poure že odpravili; kar pa je drugod mogoče, mislim da je pri nas tudi mogoče. Ako se ne motim, so praktično tudi pri nas že zdaj odpravljene te poure. Takrat, ko sem jaz v šolo hodil, so te poure še bile in mislim, da so zdaj praktično čisto odpravljene.

Jaz pa še enkrat rečem, da „Extrastunden“ dajati, to učiteljem odslej ne bo prepovedano, če si bodo s tem kaj po strani zaslužili, ampak odpraviti se mora zloraba.

Slavna gospoda, § 43. daje šolskim oblastim nadzorovanje, da imajo nadzorovati učitelje, da se nebi pečali s postranskimi, šolstvu škodljivimi opravili. Ako pa poure ne bodo prepovedane, potem tudi nadzorniki proti zlorabi v tem oziru ne bodo nič opraviti mogli.

Ako se učitelju dovoli, da sme poure dajati, potem se premenijo redovite šole v neredovite in potem je spet tako, kakor je popred bilo, ko so poure plačevali. Navadna šola bode zravenska in tisti, ki bode denar imel, bode plačeval posebno protekcijo, drugi siromaki pa bodo v oni šoli, ko se bode površ delalo.

Gospoda moja, jaz mislim, da je glavna stvar, da mi ne dajamo priložnosti, da bi se šola razdelila v šolo za siromake in v šolo za bogate. (Pohvala! — Beifall!) V tej reči naj vlada popolna enakost. Ako hočejo doma poure dajati, to se nikomur ne brani in v tem obziru ostane vse, kakor je do zdaj bilo. Jaz tedaj bi svetoval, naj se ostane pri tekstu, kakor ga šolski odsek predlaga, in udarimo po tisti poti, po kateri hodijo vse druge dežele.

Landespräsident:

Ich beziehe mich hier der Kürze halber auf die vom Herrn Abg. Svetec angeführten triftigen Gründe, welche auch den Schulausschuß bewogen haben mögen, im Gesetze die Abschaffung des Nachstundenunterrichtes anzustreben, und ich mache die Herren darauf aufmerksam, daß vielleicht der Gesetzentwurf, in welchem die Gestattung der Nachstunden-ertheilung aufgenommen werden würde, die Allerhöchste Sanction nicht erhalten dürfte.

Poslanec dr. Zarnik:

Prosim, jaz imam nekoliko gospodu Svetcu odgovoriti. Jaz bi bil popolnoma mnenja g. Svetca ravno zarad tega, ako bi mogoče bilo to postavo izpeljati, sploh, ako bi se reklo, vi učitelji absolutno ne smete drugod podučevati nego v šoli. Ali ta postava je nepraktična, neizpeljliva!

Ker se g. Svetec pozivlje na to, da bi učitelji potem postavo zlo rabili, vprašam jaz, gospoda moja, zakaj smo pa toliko nadzorstev, deželnih in okrajnih inspektorjev postavili? Če se še zdaj take zlorabe bojimo, potem je bolje, da spravimo postavo o nadzorstvu pod klop! (Veselost — Heiterkeit.) S tem je g. Svetec samo dokazati hotel, da so vse te postave o nadzorstvu neizpeljlive.

Kar se tiče Tržaškega mesta, je bil ta nasvet, da se to izbrše iz postave, letos sklenjen kot amendement, in se ve da se mora najviša sankcija za to pozneje pridobiti. Pa dokazati meni ni treba, ali se bode sankcija dobila ali ne; meni je le do tega stalo, ali je postava praktično izvedljiva ali ne, in Tržaško mesto ravno se je izrazilo, da ni izvedljiva.

Gospod Svetec se poziva na druge dežele. Ko bi se g. Svetec pozival na to, da imajo druge dežele do 600, 700, 800 in 900 gl. letne plače za učitelje, bi rad pritrdil njegovemu mnenju; ali dokler se bode g. Svetec moral ozirati na to, da imajo učitelji pri nas samo 400 gl. največje plače in da je 600 gl. le izjema, potem nima poziv g. Svetca na druge dežele nobene važnosti, nobenega praktičnega odnosa za nas! (Dobro! — Bravo!)

Kar je g. Svetec rekel, da je pametno in previdno, je to stara fraza, zakaj on zmirom besedo „pamet“ v borbo vodi; ali njegova pamet ni občna, objektivno se to ne sme reči. (Veselost in klic: pst! med poslušalci — Heiterkeit und Ruf: Pst! im Zuhörerraume.) Jaz bi rekel, da je ta izraz neparlamentaren.

V Radoliškem mestu na primer — jaz to dobro vem, ker sem informiran — ima učitelj iz pour jako veliko dohodkov, najmanj 400 — 500 gl. Kdo bi mu to doplačal, ker ima le malo plačila kot učitelj, bire pa nobene.

Gospod Svetec je poudarjal, in to večkrat, zlorabo učiteljev. Na to samo odgovorim: ako je to mogoče pri takem nadzorstvu, ki kakor pajek nad muho preži, potem bi bila cela postava o nadzorstvu neveljavna, ker bi bila tako, kakor smo jo sklenili, neizvedljiva. Še enkrat rečem, ako bi ustanovili učiteljem 800 gl. plače, bi jaz glasoval za to, da je vsak učitelj dolžen samo v šoli podučevati, a razun šole ne sme nobenega poduka dajati. To bi bilo izvedljivo; ali pod drugo obliko se bode ravno to vrnilo, kar misli postava za-
brani.

Poslanec Svetec:

Gospod dr. Zarnik trdi, da izvedenje postave, v kateri bi bile poure prepovedane, ne bi bilo mogoče in da je to nepraktično.

Jaz moram njega zavrniti ravno s tem, kar on odgovarja z nadzorniki. Nadzorniki bi smeli, kakor on misli, zabraniti poure; ako pa mi poure dovolimo, je to potem postavna pravica, in ne vem, kaj bi nadzorniki imeli pri tem opraviti, saj bi morali dopustiti, da se poure dajajo. Oni bi morali mirno gledati, ko bi uči-

telji namesto rednih šol poure dajali (dr. Zarnik: To ni res!) To je gotovo res, ako se poure dovoli.

Ako g. dr. Zarnik misli, da sklepi drugih naj nas vodijo, in se na to ozira, kar je tržaski zbor sklenil, mislim, da imam tudi jaz pravico, na ta dokaz opirati se, ker je Tržasko mesto edina izjema, vse druge dežele s svojim izgledom stoje na moji strani. Ako se g. dr. Zarnik na plačo sklicuje in to na majhno plačo, moram na to odgovoriti, da so v drugih deželah še manjše plače, in sicer najmanjša 300 gl. Tudi v takih deželah so poure odpravljene. (Dr. Zarnik: ali se postava izpeljuje, to je vprašanje.) Ali se izpeljuje, tega ne vem; ali mogoče jo je izpeljati po § 43, ki pravi: „Okrajna šolska oblast mora na prestopke prepovedi v §§ 41. in 42. izrečene oestro čuvati, in ako zapazi prestopke te prepovedi, naj dotičnemu dá največ šest tednjev odloga, v katerem času se mora ali šolski službi ali pa postranskemu opraviilu odpovedati. Zoper ta opomin se more pritožiti deželni šolski oblasti, ktera pritožba se mora v 8 dneh podati in nagloma rešiti.“ Jaz mislim da je potem, ako poure odpravimo, popolnoma mogoče nadzorovati, da se vendar v kljub temu ne bi dajale poure, ker bode nadzornik imel pravico na to čuvati. Ako rečemo, da so poure dopuščene, potem ne vem, kaj bi nadzornik storiti mogel, ako se na zlo rabijo. Jaz tedaj ostajam pri tem nasvetu, da naj se sprejme ta paragraf po predlogu šolskega odseka.

Ako sem se morebiti poslužil kakega neparlamentarnega izraza, ako sem rekel, da je pametneje in previdneje, nisem s tem hotel reči, da je samo moja pamet veljavna; to se samo ob sebi razume, da le za se govorim, da le svoje mnenje izrazujem.

Poslanec Pintar:

Če se poure odpravijo, pridemo na deželi v majhnih mestih v velike zadrege. Kajti znano je, da po takih majhnih mestcih, kakor je Radoljca, skoro ni drugega človeka, ki bi otroke učil, kakor učitelj. Zdaj, če učitelju prepovemo, da ne sme več pour dajati, kdo jih bode podučeval? On zamore samo v druge hiše iti; to je v mestu mogoče, ali zunaj na deželi v raztrese-
nih vaseh ne more hoditi na dom instruirat. Tedaj, če odpravimo poure, bodo učitelji prisiljeni, če bodo hoteli otroke podučevati, storiti to, kar je g. dr. Zarnik rekel, si napraviti šolo z večimi stroški, in tam bodo otroci skupaj prišli. Več stroškov bodo imeli, drugega pa nič, šolske sobe pa bodo prazne stale. Tedaj bi mi prišli v velike zadrege, in podpiram zato predlog g. dr. Zarnika.

Abg. Kromer:

Meine Herren! Der Herr Abgeordnete Dr. Zarnik bekämpft den § 42 lediglich aus dem Grunde, weil er glaubt, daß das Verbot, den Nachstundenunterricht zu erteilen, praktisch unausführbar ist. Allein ich glaube, daß unsere Herren Lehrer, für welche wir in den Grenzen der äußersten Zulässigkeit unserer finanziellen Mittel sorgen, deren Subsistenz wir so viel als möglich bessern wollen, uns doch nicht mit dem Vorhaben danken werden, das Gesetz wo immer möglich zu umgehen und den Nachstundenunterricht dadurch zu ermöglichen, daß sie statt des Schullocals ein anderes Winkellocale aufschlagen und dort eine beliebige Anzahl Schüler hineintrömmeln. Hierdurch können sie zwar einen Unterricht einführen, der pädagogisch wohl ganz unzulässig

ist, indem er das allgemeine Vertrauen in den Lehrer mehr oder weniger erschüttern, sozusagen eine Protection des einen, des zahlenden, gegen den andern, nichtzahlenden Theil zur Folge haben muß. Ich glaube auch nicht, daß die Orts- schulaufsicht, daß die Bezirks- und Landes-Schulaufsicht so kurzfristig sein wird, um derlei Uebergriffe nicht rechtzeitig wahrzunehmen und deren Folgen vorzubeugen.

Wenn also Herr Dr. Zarnik keinen andern Grund als den der Unausführbarkeit dieses Gesetzes voranstellen kann, so glaube ich, daß dieser Grund nicht stichhältig ist; vorerst nicht stichhältig wegen des Vertrauens, das wir zu den künftigen Lehrern haben, noch weniger stichhältig, weil dafür die genügende Controle bestellt ist, um dem Gesetze erforderlichenfalls die volle Achtung zu verschaffen. (Bravo! rechts — Dobro! na desni.)

Berichterstatter Baron Apfaltrern:

Ich bin beinahe geneigt zu glauben, daß die ziemlich lebhafteste Debatte, welche der Antrag des Herrn Dr. Zarnik zum § 42 hervorgerufen hat, hauptsächlich deswegen diese Ausdehnung bekommen hat, weil man nicht erwogen haben dürfte, was denn eigentlich durch den Nachsatz des § 42 nach der Regierungs- und Ausschußvorlage unter dem Ausdruck des sogenannten Nachstundenunterrichtes gemeint sei, und daß man vielleicht mit zu großem Eifer dieses Institut — wenn ich einen schädlichen, verwerflichen Mißbrauch so nennen darf — in Schutz nimmt und dafür verschiedene Rücksichten, deren Berechtigung nie in Abrede gestellt werden kann, ins Feld führt.

Erlauben Sie mir, meine Herren, den Nachstundenunterricht, wie er hier gemeint ist und wie er auch nach Ansicht des Ausschusses in Zukunft nicht gestattet sein soll, zu charakterisiren, und zwar, wie man zu sagen pflegt, von der Leber weg zu charakterisiren.

Es ist dieser Nachstundenunterricht, der von Ursprung an eine gute, edle Tendenz hatte, wie so viele Dinge, die gut und edel sind, mißbraucht und zu einer Art Gelderpressung an den Eltern umgewandelt worden. Es mag nicht durchwegs der Fall gewesen sein, jedoch wurde die Erfahrung in derartigen Sinne in sehr vielen Fällen gemacht, und diese dürfte insbesondere die Regierung, in deren Gründe ich übrigens nicht eingeweiht bin, veranlaßt haben, auf die Beseitigung des Nachstundenunterrichtes ein gewisses Gewicht zu legen.

Wenn man diesen Nachstundenunterricht betrachtet, so läßt er sich auch aus pädagogischen Rücksichten nicht füglich rechtfertigen. Er wird ertheilt, nachdem bereits der Lehrer ein paar Stunden sich mit dem Unterrichte der Schüler befaßt hat, und diesem mindestens zweistündigen Unterrichte folgt sodann durch eine Stunde, auch oft durch längere Zeit ein weiterer Unterricht der Schüler, die, natürlich infolge eines zwischen Schüler und Lehrer getroffenen Uebereinkommens, in der Schule zurückverbleiben. Wenn ein Lehrer durch zwei Stunden unterrichtet, sich innerhalb dieser zwei Stunden ehelich und redlich Mühe gibt, die Schülern etwas beizubringen, so können Sie versichert sein, meine Herren, daß er nach diesen zwei Stunden redlichen Bemühens so müde und matt ist, geistig und physisch, daß er gar kein eigentliches Verlangen tragen kann, noch weiteren Unterricht zu ertheilen, wenigstens nicht in der nächsten Stunde, da er so erschöpft sein muß, daß er den Nachstundenunterricht nur schlecht ertheilen könnte. Damit das nicht geschehe, dreht man den Spieß um, macht sich früher bequem, thut ein bißchen tändeln, discutiren, und nach Ablauf der Zeit

läßt man diejenigen Kinder, an denen dem Lehrer nichts gelegen ist, weil die Eltern arme Teufel sind und nichts zahlen können, nach Hause laufen und dann fängt man erst an zu unterrichten. Das ist der Nachstundenunterricht, wie er in den meisten unserer Volksschulen vorgekommen und wie er, Gott sei Dank, seit einiger Zeit abgeschafft ist! Also einerseits ist der Lehrer nicht in der Verfassung, den Nachstundenunterricht gehörig geben zu können, wenn er seine Schuldigkeit früher gethan; oder wenn er sich und seine Kraft früher geschont hat, so sind andererseits die zum Nachstundenunterricht zurückbleibenden Schüler bereits durch zwei Stunden ermüdet und können weder Auffassungskraft und Aufmerksamkeit, noch Fleiß und Eifer haben, um etwas zu profitiren. Ein solcher Unterricht kann weder für Schüler von Nutzen, noch in der Leistungsfähigkeit des Lehrers gelegen sein. Somit entfällt auch durch diese Bemerkungen die Anempfehlung, welche der Nachstundenunterricht dadurch erfahren hat, daß man von ihm behauptet hat, er sei geeignet, die von einem Theile des Landtages gewünschte mehrjährige Schulpflicht zu erzeugen.

Es ist durch diesen Paragraphen, wie ich bereits durch die Charakterisirung des Nachstundenunterrichtes hervorgehoben habe, ein Extrainterricht durchaus nicht verboten, es sind nicht untersagt Privatstunden, welche der Lehrer ertheilen kann. Jedoch muß der Lehrer, wenn er ein gewissenhafter Mann ist, zur Zeit, wo er diesen Privatunterricht ertheilt, sich in der gehörigen Verfassung, bei gehöriger Kraft fühlen, um den Unterricht ertheilen zu können. Zu diesem Zwecke darf er aber auch nicht ins Gegentheil ausarten, welches eben durch das Verbot des Nachstundenunterrichtes vermieden werden will, der Lehrer darf nicht in großen Massen Privatunterricht ertheilen, um eben durch die große Anzahl der an dem Privatunterrichte theilnehmenden Schüler ein größeres Einkommen zu erzielen. Möge er immerhin Privatunterricht ertheilen, und das Gesetz, wie es hier ist, gönnt ihm diesen Nebenverdienst, welcher sauer genug erworben wird, vollkommen; aber zu einem Mißbrauch soll er nicht führen, und das ist der Zweck dieses Beisatzes. Meine Herren! Sie dürfen übrigens nicht glauben, daß der Lehrer dieses Nebenverdienstes so dringend bedürftig sein werde. Wir haben im Ausschusse, in welchem dieses Gesetz beraten wurde, so eine kleine Berechnung angestellt, wie hoch sich beiläufig ein Lehrer in Zukunft stehen wird mit Rücksicht auf seinen fixen Gehalt, mit Rücksicht auf seine Funktionszulage, sein Quartiergeld und seine Quinquennalzulagen, und es hat sich herausgestellt, daß ein solcher Lehrer auf 1000, auch auf 1100 fl. zu stehen kommen wird. Ich glaube, daß dies eine Bezahlung ist, bei der man am Lande leben kann und nicht gerade gierig zu sein braucht nach ein paar Gulden, die man den Eltern abpreßt, damit die Kinder gute Klassen bekommen.

Ich glaube, daß ein solcher Nachstundenunterricht, wie z. B. in Radmannsdorf, von dem ein Herr Vorredner spricht, dem Lehrer 400 bis 500 fl. trägt; aber, meine Herren, das sind 400—500 fl., welche den Eltern abgepreßt werden.

Es wurde im Ausschusse und auch im hohen Landtage erwähnt, daß man sehr wünschenswerth fände, das Schulgeld abzuschaffen. Die Frage der Aufhebung des Schulgeldes ist eine Frage, welche heuer nicht, aber in einiger Zeit sich wird bejahend und zur allgemeinen Zufriedenheit lösen lassen. Sie wollen nun in Zukunft, weil es gegenwärtig nicht möglich ist, das im Rechte und Billigkeit gegründete Schulgeld abschaffen und auf der anderen Seite ein als Erpressung dienendes Schulgeld beim Hinterpfortlein

des Nachstundenunterrichtes wieder hereinlassen, oder ist es für die Eltern eine Bagatelle, monatlich 2 fl. zu zahlen? Das wäre nur ein Schulgeld im höherem Betrage. Man verhalte die Lehrer, ihre Schuldigkeit zu thun, und der Nachstundenunterricht wird keineswegs nothwendig sein.

Es ist übrigens von Seite der Regierung während der Debatte über den § 42 eine Bemerkung gemacht worden, welche mich nöthiget, an den Schulausschuß zu appelliren, um mir in dieser Hinsicht Gelegenheit zu verschaffen, seine Ansicht einzuholen, und ich sehe mich genöthiget, den Herrn Landeshauptmann zu bitten, für kurze Zeit die Sitzung unterbrechen zu wollen. (Seja preneha ob 45. minuti čez enajsto uro za 10 minut — Die Sitzung wird um 11 Uhr 45 Minuten auf 10 Minuten unterbrochen.)

Ich habe vom Schulausschuße keine andere Weisung bekommen als die, welche sich aus der Berichterstattung selbst ergibt, und demzufolge erlaube ich mir, nach dem, was ich gesagt habe, die Anträge des Schulausschusses im § 42 dringend dem hohen Hause zur Annahme zu empfehlen.

Landeshauptmann:

Wir kommen nun zur Abstimmung, und ich werde den Antrag des Ausschusses zuerst mit Auslassung des Zusatzes, den Nachstundenunterricht betreffend, zur Abstimmung bringen. (Sprejme se enoglasno — Wird einstimmig angenommen.) Ueber Antrag des Herrn Abg. Zarnik hat der Herr Berichterstatter namentliche Abstimmung beantragt, und ich bitte für die Einschaltung des genannten Beisatzes mit Ja, für die Hingewerfung mit Nein zu stimmen.

(Z da so glasovali sledeči gospodje: — Mit Ja stimmten die Herren:

Baron Apfaltrern,
Graf Auersperg,
Graf Blagaj,
Deschmann,
Dr. R. v. Kaltenegger,
Kosler,
Kromer,
v. Langer,
Graf Margheri,
Baron Rastern,
Franz Rudesch,
Dr. R. Savinschegg,
Sveteč,
Dr. Suppan,
Graf Thurn.

Z ne so glasovali sledeči gospodje: — Mit Nein stimmten die Herren:

Graf Barbo,
Dr. Bleiweis,
Dr. Čošta,
Grabrijan,
Horat,
Jrtič,
Jugovic,
Koren,
Kotnik,
Kramar,
Murnik,
Pintar,
Dr. Polskar.
Dr. Razlag,
Karl Rudež,

B. Č. Supan,
Taučar,
Toman,
Dr. Zarnik.

Glasoval ni — Der Abstimmung hat sich enthalten: Kramarič.

Nazočega ni bilo — Abwesend war: Zagorc.)

Landeshauptmann:

Anwesend waren 35 Herren, von diesen hat sich einer der Abstimmung enthalten, somit verbleiben 34.

Von diesen stimmten 19 mit Nein und 15 mit Ja. Der Antrag Dr. Zarnik ist somit angenommen. Ebenso die §§ 42—51.

Wir kommen nun zum § 52, zu dem sich Herr Abg. Dr. Zarnik zum Worte gemeldet hat.

Poslanec dr. Zarnik:

Slavni zbor! Kar se mojega poprejšnega amendentu tiče, kterege sem v § 42. predlagal, moram reči, da mi ni mnogo do tega stalo, ali se ta moj predlog sprejme ali ne. Ali zavsema drugi odnašaji so pa pri § 52., ki se glasi:

„Odstaviti se sme učitelj navadno le takrat, ako je vnovič svoje službene dolžnosti v važnih rečeh zanemarl ali prelomil, da si ravno mu je že bila enkrat ustrahovalna kazen naložena.“

Precej odstaviti se sme le tisti, kateri je pravico kaznovati v zlo rabil ali kdor se je hudo pregrešil zoper vero in nrvnost ali kateri se je v državljanskih zadevah tako obnašal, da se to ne strinja z njegovo službo.

§ 52. Die Entlassung vom Schuldienste kann jedoch in der Regel erst dann verhängt werden, wenn ungeachtet des Voraussgehens mindestens einer Disciplinarbestrafung neuerdings erhebliche Vernachlässigungen oder Verletzungen von Dienstpflichten stattfinden.

Nur gegen denjenigen kann die Entlassung sofort Platz greifen, welcher sich eines großen Mißbrauches des Züchtigungsrechtes, einer gröblichen Verletzung der Religion und Sitte oder eines mit der dienstlichen Stellung unvereinbaren staatsbürgerlichen Verhaltens schuldig gemacht hat.“

Po mojem mnenji ravno v tem paragrafu važna in imenitna zanjka za nas tiči. Moram reči, da to je po mojem mnenji, kar se osiguranja naše narodnosti v šoli tiče, naj bolj važen paragraf cele šolske postave. Kakor so bili nekteri drugi paragrafi velike pomembe o zadevah materielnega stanja naših učiteljev, tako se mi zdi ta paragraf v narodnostnem smislu imeniten, ker zaдржуje v sebi uprašanje, ali bodo še smeli v prihodnjic naši učitelji slovenski in slovanski misliti in delati, odnosno ali bo smel v naših šolah slovenski ali slovanski duh vladati ali ne. Mi moramo toraj temu paragrafu, kateri nam je tukaj predložen, ostro v oči pogledati, kajti mogoče bi bilo, ako bi mi njegovo kvintesencijo prezrli, da bi nam kmalu učitelji očitali in rekli: Gospodje, vi ste imeli narodno večino in ravno s to narodno večino ste v šolsko postavo tak paragraf sprejeli, da ste z njim narodno šolstvo pokopali. (Živa pohvala! — Lebhafter Beifall!)

Vlada je v sestavi te postave jako previdno ravnala in je ta pristavek „unvereinbar mit dem staatsbürgerlichen Verhalten“ v neznaten kotiček spravila, da

bi ga kaj lahko spregledali, ako ne bi mi ravno jetra in obisti cele postave preštudirali. To je prava past, katero je vlada narodni večini nastavila, da bi se prav nedolžno vanjo ujela! (Veselost in pohvala — *Heiterkeit und Beifall*.)

Vprašam jaz najpoprej, kaj pa se to pravi: *unvereinbar mit dem staatsbürgerlichen Verhalten*? Jasen in določen odgovor na to je jako težek, jaz trdim popolnoma nemogoč. Na priliko 1849., 1850., 1851. leta, ko je bil na Dunaji obsedni stan, bilo je „*unvereinbar mit dem staatsbürgerlichen Verhalten*“ dolge lase imeti in pa študentovske kapice nositi. Vsakega, kterega so policaji s takim kinčem na ulicah dobili, so vlekli na dotični policijski urad in tam so mu dolge kodre odstrigli in mu fiesko-frizuro oktroirali. (Veselost — *Heiterkeit*.) To je še bila ugodna kazen, to je še bilo zelo po milosti ravnano, ker večidel so može s „*titusom*“ za nekoliko časa v ječo zašili. Pod konkordatom je bilo „*unvereinbarlich mit dem staatsbürgerlichen Verhalten*“ katero čez duhovne oblastnije črhiti, dandanes se tisti bolj vladi prikipi, kateri bolj čez nje zabavlja, ali bolj po njih udriha.

Ravno tako dvoumen je ta pristavek. Kaj se vse z državopravnim obnašanjem ne strinja! to si lahko vsak razlaga, kakor si sam hoče. Jaz si tolmačim to tako, da deželni šolski svet naj bi imel pravico precej takega učitelja brez preiskave odpustiti, kterega politično mišljenje in delovanje mu ne bilo všeč. Se ve da taka odpuščanja se bodo ravnala po političnem mnenju, katero bode merodajno v šolskem svetu. Če bode v njem naša stranka v večini, bo ona skoz čisto druga očala gledala „*das staatsbürgerliche Verhalten*“, nego nam protivna stranka, to je tista stranka, koja je ravno kar z enim glasom pridobila večino v šolskem svetu po prelomu, in še enkrat rečem po prelomu jasne postave. (Živahna pohvala — *Lebhafter Beifall*.)

To je jasno, da nam je direktorja Mrhala vlada oktroirala v dež. šolski svet zoper nedvomljivo določbo postave! Postavodajstvo v vsaki državi se deli na dveje: v politično in v sodniško (tako imenovano *Justizgesetzgebung*). Vse politične postave ukupno pa sestavljajo v vsaki državi tisto telo, kteremu pravimo „ustava“. Zakon o nadzorovanji šol je pa ravno skoz in skoz političen zakon. Po prelomu te postave je vlada gosp. Mrhala v deželni šolski svet potisnila in s prelomom te postave je vlada ob enem „ustavo“ prelomila in gazila, to je bil pravi pravcati „*Verfassungsbruch*“, o kojem govori § 2. postavé o odgovornosti ministerstva, po kateri spada gospod minister uka in bogočastja na obtožno klop. Ob sebi se razumeva, da se takrat, kadar se ustava Slovanom na škodo, Nemcem pa na korist prelomi, noben čuk za to ne zmeni. (Živa pohvala! — *Lebhafter Beifall*!) Po tem prelomu postave imamo zdaj mi manjšino v deželnem šolskem svetu. Vsled tega bo odslej „*correctes staatsbürgerliches Verhalten*“ eno in taisto, kakor „*verfassungstreués Verhalten*!“ Učitelji, kateri bodo narodni, kateri bodo za narodne stvari agitirali, teh dejanja se ne bodo strinjala z državno korektnim obnašanjem in prestavljali bi po tej postavi, ako bi jo mi po predloženem načrtu sklenili, naše učitelje, kakor bi kteremu ostremu ustavovernemu šolskemu nadzorniku ravno v glavo padlo in kakor bi bil dobre ali slabe volje! (Živijo, pohvala med poslušalci! — *Lebhafter Beifall im Publicum*!)

Landeshauptmann:

Ich bitte sich im Zuhörerraume jeder Beifalls- und Mißfallsbezeugung zu enthalten, da ich Ruhe und Ordnung im Hause aufrecht zu erhalten verpflichtet bin.

Poslanec dr. Zarnik:

(Nadaljevaje — *Fortfahrend*.) To je gotovo, da ne bode precej vseh narodnih učiteljev odpustil, ali zapodil bo tri ali štiri in s tem činom bo strah in trepet v celo četo vrigel tako, da bodo ostali, posebno družinski očetje kar na vseh udih otrpnili in bodo začeli počasi v sigurno luko nemškutarstva veslati. Baron Rauch na Hrovaškem tudi ni vseh narodnih učiteljev na enkrat odpustil, temuč zapodil jih je kaci 5 ali 6, in s takim postopanjem so drugi do malih izjemek prestrašeni bili. Ako bi ta odstavek tega paragrafa po predloženem črtazu sprejeli, začelo bi tudi precej med našim učiteljstvom na tak Rauchov način strašiti! Ravno zaradi tega je ta odstavek neizmerne važnosti, in jaz rečem, da, kakor je za učitelja važno poviksanje plače in pobolišanje materialnega stanja, ravno tako važno je za nas, da za to v postavodajstvu skrbimo, da morejo naši učitelji zmerom slovenskemu narodu zvesti ostati. To pa storimo s tem, da ta odstavek iz 52. paragrafa izbrisemo.

Gospoda moja! Še enkrat vprašam, kaj se pravi, to in to se z državljskim obnašanjem ne strinja? Ali nimamo za to dosti ostrega kazenskega zakonika in v njem krvavo rdeče žareče in plamteče §§ 58, 65 in 300? Naša kazenska postava je že tako na vse strani, kar se političnih hudodelstev in političnih prestopkov tiče, urejena, da je ni mogoče bolj poostriiti in je še bolj dvoumno urediti. Še v liberalnih nemških krogih se vedno čujejo stare vedno se ponavljajoče in opravičene pritožbe, da je naš kazenski zakon v političnih zadevah tako elastičen, da se da od vsake vlade na vse strani z vso ostrino rabiti. Zakaj bi ravno pri učiteljih izjemke delali, da bi jim še nad tem drakoničnim kazenskim zakonikom še nekaj hujša pošast z 52. paragrafom pretila? Ako se je učitelj pregrešil zoper postavé, zoper državne naredbe, dobro! po postavi naj se kaznuje, naj se postava zoper njega tako izvršuje, kakor zoper vsakega drugega državljana, ne pa da bi se tak učitelj dajal na nabrušeni nož samovolje in pašalikstva dotičnega inšpektorja, kateri bi ravno slučajno veliki mlinski kamen v šolskem svetu vrtil.

Meni se bode ugovarjalo in reklo: Dobro, vi hočete učitelje za narodne agitatorje imeti; učitelj pa se ne sme s politiko pečati, učitelj naj politiko drugim ljudem prepusti! Gospoda moja, ravno ta stavek je kriv! Dokler ne bomo imeli zakona ki bi se glasil: Priviligirani stanovi za politiko so ti in ti, toliko časa ne bo samo vsakemu državljanu, kterega stanu si bodi, dovoljeno se s politiko pečati, temuč je in bo vsakega državljana sveta dolžnost, se kolikor mogoče v politično življenje vtikati.

To se tudi duhovnim dan za dnevom očita, zakaj se s politiko pečajo, ker bi se morali le prižnice, spovednice in kršanskega nauka držati. Na tisti način in po tisti logiki bi se smelo dosledno državljanu vsakega stanu reči: Ostani v delokrogu svojega privatnega življenja, politiko pusti na stran, ker ta ti nič ne briga! Na primer, odvetniku bi se reklo, naj ostane pri svojih

tožbah in pravdah! Ravno tako se lahko reče vsakemu uradniku: Zakopaj se v svoje akte in pusti politiko in konstitucionalno društvo v miru! In tako na dalje zvonarju, rokovičarju, marelarju, usnjarju, krojaču in čevljarju. Na zadnje bi samo ministri še imeli pravico se s politiko pečati, pa še ti komaj! (Smeh in veselost — Gelächter und Heiterkeit.)

Tako logikovanje je po mojem mnenji abotno in brezumno? Ravno v konstitucionalnih ali ustavnih deželah želeli je, da se vsi stanovi s politiko pečajo, ako hočemo kaj gibanja v javnem življenju imeti, ako nečemo, da bi vse stagniralo, ako nečemo koroškega „Veilassen“ za svoje načelo vzeti. Učitelj, ki je pri nas na deželi z župnikom in kaplanom večidel edini inteligentni mož, gotovo sme in se tudi mora s politiko pečati. Odkritosrčno jaz izrečem, da od slovenskega učitelja zahtevam in pričakujem, da bode on slovenske otroke v narodnem duhu podučeval, da bode on učencu povedal, da je ne samo Slovenec, temuč tudi Slovan, da je sorojak naroda, ki šteje v Evropi nad 100 milijonov duš. Potem se ne bo več tako godilo, kakor dandanes, da še marsikteri neizobraženec blekne, da se s „kranjsko špraho“ nikamor ne pride, ker mož o slovan-skem rodu in o slovanski zlahti nič ne ve, ker mu njega dni v šoli niso družega v glavo ucepljali nego veja, Aft, šilo, Ahle, drvo, Baum i. t. d. Družega se mož ni nikoli učil in to je edini vzrok, da zdaj jezik svojega naroda tako temeljito zaničuje. Da bi bile take šole tudi v narodnem smislu boljše, bil je eden poglavitnih uzrokov za narodne poslance našega zbora, da so s sklepom te postave učiteljskemu stanu gmotno njegovo stanje poboljšali, ker večina tega slavnega zbora pričakuje, da bode slovenski učitelj v slovenski šoli Slovenec in Slovan, kakor se to za poštenjaka spodobi.

Zarad tega moramo odpraviti ta odstavek iz 52. paragrafa, da ne primoramo sami narodnega učitelja k obupnemu koraku, da bi zavoljo nesigurnosti svoje službe v protinarodni tabor prišel! Gospoda moja, saj se učitelji tako, akoravno se zakoni jasno in odločno na njihovo korist glasé, odpuščajo brez vsega uzroka in brez vse preiskave. Vi ste brali interpelacijo stavljeno v graškem deželnem zboru po dr. Vošnjaku zavoljo odpusta profesorjev Pajka in Šumana, o katerem pošilnem načinu so liberalni Nemci sami rekli, da je s tem ministerstvo jasni zakon prelomilo (živio! pohvala! — lebhafter Beifall!), ko je to storilo. Šumana in Pajka je ministerstvo odustilo brez kakšne disciplinarne preiskave. Graška „Tagespost“ sama imenuje ta mongolski Stremayerjev čin „einen reinen Gewaltact“! Kaj bi se še le tedaj pri nas z našimi ljudskimi učitelji godilo, ako bi mi kaj tacega v postavu vzeli, da se smejo iz političnih uzrokov učitelji odpuščati, kakor bi se šolskemu nadzorniku hotelo?! Predlagam tedaj, da se v § 52. besede: „ali kteri se je v državljanskih zadevah tako obnašal, da se to ne strinja z njegovo službo.“ „oder eines mit der dienstlichen Stellung unvereinbaren staatsbürgerlichen Verhaltens schuldig gemacht hat.“ izpuste. (Živa pohvala — Beifall. Se podpira — wird unterstützt.)

Abg. Kromer:

Jah mache nur die kurze Bemerkung, daß ich für die Beibehaltung dieses Beisatzes bin, und zwar aus dem Grunde, weil dieser Beisatz auch für die Entlassung aller andern

öffentlichen Organe maßgebend ist, derart daß jedes öffentliche Organ, welches gegen diese Bestimmung in größerer Weise verstößt, unbedingt des Dienstes entlassen wird. Der Beisatz ist auch nothwendig, weil der Staatsverband nicht bestehen könnte, wenn man zulassen würde, daß öffentliche Diener eine Stellung sich erlauben, welche mit den bürgerlichen Pflichten eines Staatsbeamten geradezu unvertäglich ist. (Oho!)

Poslanec dr. Zarnik:

Jaz bi imel samo to odgovoriti, da gospod Kromer kakor izvrsten jurist dobro pozna kazenski zakon; mi tedaj ne smemo izjeme delati za učitelje, temveč moramo vsi enaki biti pred kazensko postavo.

Berichterstatter Baron Apfaltrern:

Ich bin einigermaßen erstaunt gewesen, bezüglich des Schlusssatzes des § 52 vom Herrn Dr. Zarnik Gefahren schildern zu hören, welche die Stellung der Lehrer bedrohen sollen, Gefahren, welche wenigstens im Schulausschusse bei Berathung kaum geahnt worden sind, da so viel sicher ist, daß darüber nicht ein Wort der Besorgniß laut wurde.

Ich muß gestehen, bei einiger Erörterung dieses Schlusssatzes wäre es vielleicht möglich und wünschenswerth gewesen, diesem Passus im § 52 eine Fassung zu geben, welche einem Ausstreiten der Disciplinargewalt billige Schranken gezogen hätte; jedoch eine Weglassung dieses Passus, möchte ich doch meinen, sollten sich die Herren zweimal überlegen. Es ist durch das Weglassen dieser Stelle dem Schullehrer vollkommen freigegeben, sobald er sich innerhalb der Grenzen des Criminalgesetzbuches hält, über Kaiser, über öffentliche Behörden, über Vorgesetzte was immer zu reden, auch in Gegenwart seiner Schüler!

Meine Herren! Ordnung und Regierung, mag was immer für eine politische Partei ihr vorstehen, Ordnung muß im Staatswesen sein, und wenn diese Ordnung gegenüber dem eindrucksfähigen Kinde mißachtet wird, kann das keine guten Folgen bringen! Darum, meine Herren, wenn keine bessere Fassung dieses Beisatzes beliebt wird, sie auszulassen, widerrathe ich Ihnen auf das entschiedenste!

Poslanec dr. Zarnik:

Jaz zahtevam, da se o mojem predlogu glasuje po imenih. (Sprejeto — Angenommen.)

Landeshauptmann:

Ich bringe zuerst den § 51 ohne den letzten Absatz zur Abstimmung. (Sprejeto — Angenommen.)

Ich bitte nun für die Einschaltung des Beisatzes mit Ja, für die Weglassung mit Nein zu stimmen.

(Z da so glasovali sledeči gospodje: — Mit Ja stimmten die Herren:

Baron Apfaltrern,
Graf Auerberg,
Graf Blagay,
Deschmann,
Dr. R. v. Kaltenegger,
Kromer,
v. Langer,
Graf Margheri,
Baron Rastern,
Franz Rudešch,
Dr. R. v. Savinschegg,
Graf Thurn.

Z ne so glasovali sledeči gospodje: — Mit Rein stimmten die Herren:

Graf Barbo,
Dr. Bleiweis,
Dr. Costa,
Grabrijan,
Horat,
Jrčič,
Jugovic,
Koren,
Kotnik,
Kozler,
Kramarič,
Kramer,
Murnik,
Pintar,
Dr. Poflufar.
Dr. Razlag,
Karl Rudež,
B. C. Supan,
Dr. Suppan,
Svetic,
Tavčar,
Toman,
Zagorc,
Dr. Zarnik.)

Vandeshauptmann:

Es wurden 36 Stimmen abgegeben, von diesen stimmten 24 mit Nein, 12 mit Ja; der Antrag Dr. Zarnik ist somit angenommen. Ebenso die §§ 53—69.

Wir kommen nun zum § 70 des Gesetzes, und ich ersuche den Herrn Svetec das Wort zu ergreifen.

Poslanec Svetec:

Pri § 70. imam nekoliko popraviti slovensko postavo. Tukaj v prvi vrsti stoji „zakonska zveza“, in v drugi vrsti „razvezana“. Po tem takem se bi misliti moglo, da uduva le takrat izgubi svojo penzijo, kadar je zakon sodniško razvezan, to je kadar zakon ne velja več, to se razume samo ob sebi! Pomen je pa ta, da penzijo zgubi takrat, kadar je sodniško od moža ločena (geschieden). Tedaj svetujem, da se ta reč popravi tako, da se namesto „zveza“ stavi „zdrufba“ in namesto „razvezana“ naj se reče „ločena“. V nemškem tekstu pa ostane, kakor je. (Sprejeto — Angenommen. §§ 71. do 80. se sprejmejo brez razgovora. — Die §§ 71 bis 80 werden ohne Debatte angenommen.)

Poslanec dr. Razlag:

§ 81. odločuje: „Vsi učitelji, kateri po preskušnji o učiteljski pripravnosti dobe službo, so zavezani, da vplačajo v pokojninsko blagajnico 10 odstotkov od svoje prve za pokojnino števrne plače, potem ko bode uravnana, in ravno toliko od zneska, za katerega se jim pozneje plača zboljša, in od doklade od službenih let ali od opravilne doklade. Vrh tega plačujejo še vsako leto dva odstotka svojih letnih za pokojnino števnih prihodkov.“

Znano je in vsakdajne skušnje v vseh deželah avstrijske države nas uče, da sinovi bogatih rodov se redkokrat podajo k učiteljskemu stanu sploh, tem menj pa, da bi postali učitelji ljudskih šol. Menda še ni pozabljen latinski pregovor: Quem dii odere, paedagogum fecere.

Mi smo že pri več priložnostih v tej slavni zbornici slišali, da ne more naša dežela učiteljem plače tako zboljšati, kakor bi jo zaslužili, ako vestno spolnujejo svojo dolžnost; da toraj računimo na njihovo rodoljubje, da se oziramo na slabi stan naše dežele, da bodo zadovoljni z manjšo plačo, kakor bi primerna bila za njihovo vestno delovanje. Mi ne moremo tako poviksati letnih plačil, kakor se to godi v vseh drugih sosednih bogatejših deželah. Nevarnost nam vedno žuga, da se naši deželi odtegnejo učiteljske moči zato, ker bodo v sosednih deželah boljše plače iskali. Iz tega obzira se meni neprimerno zdi, da hočemo pokojninsko blagajnico s tem dopolniti, da bi od pičle učiteljske plače nekoliko odjemali, in sicer kakor se tukaj bere „od prve za pokojnino števrne plače“, ker znano je, da je plača naših pripravnikov in učiteljev posebno v začetku potrebna, kakor jo je učilejska postava odmerila, v polni meri. Tudi se ne ve, ali bode učitelj ali njegova rodovina kdaj pokojnino uživala. Tudi je precej zdatni odstotek puščati za pokojninsko blagajnico. Vrh tega plačujejo še vsako leto dva odstotka svojih letnih za pokojnino števnih prihodkov.

Tako se mi zdi, bode plača učiteljem preveč preobložena. Nasvetujem tedaj, da se ta paragraf popolnoma izpusti. (Ta nasvet se ne podpira, in obveljajo §§ 81. do 86. brez daljnega razgovora — Dieser Antrag wird nicht unterstützt und werden die §§ 81 bis 86 ohne weitere Debatte angenommen.)

Poslanec dr. Razlag:

§ 87. se glasi: „Prva v § 30. zaznamovana doklada od službenih let gre že postavljenim udom učiteljstva samo tedaj, če že petnajst let služijo na kaki javni ljudski šoli v kraljevinah in deželah v državnem zboru zastopanih nepretgoma in z vspehom. Sicer pa stopijo učitelji v užitek prve doklade od službenih let še le tedaj, ko so spolnili petnajsto službeno leto.“

Kar zadeva zadnji stavek tega paragrafa, bi se, ako se tako sklene, kakor se zdaj glasi, računila zdaj služečim učiteljem doklada peterih let, ako petnajst let dopolnijo. Ako učitelj že zdaj služi 12 let, bi moral še potem tri leta služiti, da zadobi pravico do svoje petletne doklade. Vendar poda ta stavek tudi ta primerljaj: če je učitelj pred veljavnostjo te postave služil že eno leto, potem še mora služiti 14 let, da dobi prvo petletno doklado.

To se meni ne zdi pravilno zato, ker človek, kateri bi še le en dan pred veljavnostjo te postave služil, še le po petnajstem letu dobi pravico do teh petletnih doklad.

Nasvetujem tedaj, naj se pristavi: „Vskakor pa potem, ko so spolnili peto službeno leto po veljavnosti te postave“ in v nemškem: „Zedenfalls aber mit der Zurechnung des fünften Dienstjahres nach der Wirksamkeit dieses Gesetzes.“ Potem bi učitelji po daljših petih letih pravico imeli do petletne doklade, in učitelji, kateri zdaj že pol leta služijo, bi potrebovali še 4½ leta do petletnih doklad.

Meni se zdi, da so gospodje, ki so to pretresovali, mislili, da bodo učitelji nove dobe boljši, kakor oni stare dobe; vsakdanje skušnje pa nas uče, da bomo med novimi učitelji imeli tudi dobre in slabe. Toraj priporočujem svoj pristavek.

Berichterstatter Baron Abfaltreun:

Ich für meinen Theil sehe diesen Antrag lediglich als einen weiteren Appell an die Großmuth des h. Hauses an. Es handelt sich darum, ob die Herren des Landtages glauben, durch Annahme dieses Antrages dem Lande eine nicht unwesentliche Erhöhung des Ausgabebudgets für die Lehrdotations zumuthen zu können oder nicht. Ich für meinen Theil halte mich dazu nicht ermächtigt, nachdem wir im Schulausschusse eben das Bedürfnis gefühlt haben, in dieser Hinsicht die Pensionen und namentlich die Dienstalterszulagen in einer gewissen Beziehung zu beschränken, damit sich eine Art Uebergang bilde von dem gegenwärtig den Landesfond wenig belastenden Zustande zu jenem, welcher den Landesfond bedeutend in Anspruch nehmen wird. Ich glaube daher dem h. Hause die Annahme des § 87 in der Ausschussfassung anempfehlen zu sollen.

Landeshauptmann:

Ich werde den § 87 zuerst in der Ausschussfassung zur Abstimmung bringen. (Sprejeto — angenommen.)

Nun bitte ich über den Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Razlag abzustimmen. (Se ne potrdi — Wird abgelehnt.)

(Potem se potrđita predloga šolskega odseka in cela postava v 2. in 3. branji — Hierauf werden die Anträge des Schulausschusses und das ganze Gesetz in 2. und 3. Lesung angenommen.)

II. Poročilo občinskega odseka o vladinem predlogu zastran posredovalstev za poskušanje poravnave med strankami v prepiru.

(Priloga 44.)

II. Bericht des Gemeindeausschusses über die Regierungsvorlage, betreffend die Bestellung von Vermittlungsämtern zu Vergleichsversuchen zwischen streitenden Parteien.

(Beilage 44.)

Poslanec Irkič:

Prosim besede. Predloženi načrt postave o vpeljevanji posredovalstev v našo deželo je, kakor se vidi, le izpeljava državnega zakona dne 21. septembra 1869, drz. zak. št. 150. Če to postavo pogledamo, najdemo v njej, da je nekoliko prerahla, premehka, kajti, že v prvem paragrafu je izrečeno, da je občinam na prosto voljo dano, ali hočejo posredovalstva vpeljati ali ne, ker le takrat se ima posredovalstvo vpeljati, če to občinski odbor sklene. Dalje pravi ta postava v tretjem oddelku, v katerem se določuje postopanje posredovalstva, da je strankam na prosto voljo dano, ali se one posredovalstev poslužiti hočejo ali ne. Zelel bi bil, da bi bila ta postava ostrejša in da bi ona strankam dolžnost nakladala v malenkostnih pravnih rečeh se vselej posluževati posredovalstev in prinesiti take pravde zaradi malih denarnih zneskov pred posredovalni urad, preden j bi se tožba vložila pri rednem sodniku.

Tudi bi bilo želeli, da bi posredovalstvo ne le pravico imelo v malenkostnih pravnih poravnavi, ampak tudi o malih denarnih terjatvah razsojevati in še celo izvršitev ali eksekucijo na premakljivo blago dovoliti in izpeljevati. Vem, da bi taka postava že dalje segala, kakor današnja predloga, in ravno zato bi bil

zelel, da bi bila vlada nam predložila kako drugo doctično postavo, namreč načrt postave za vpeljavo pomiriteljskih sodnij, ktere bi našemu narodu bolj vstrezale, kakor se zamore to od posredovalstev pričakovati. Bojim se, da bode, če mi to postavo sklenemo, le na papirji ostala. Pomiriteljskih sodnij je nam treba, te bi našemu narodu pomagale, bi se mu hitro prikupile in bi sodnijam poslovanje polajšale.

Ker se je nadjati, da bode vlada deželnemu zastopu s časom tudi načrt postave o pomiriteljskih sodnijah predložila, in ker mislim, da bode današnja postava o posredovalstvih nam pot do miriteljskih sodnij posredovala, bodem za današnje predlogo glasoval.

Poslanec Kramarič (srdito — erregt):

Jaz se ne skladam z gosp. Irkičem na nobeni način. Jaz mislim, da gosp. Irkič, ki je notar, le za svojo korist govori, samo zavoljo dobičkarije. Jaz mislim, da bi tudi dali kaj občinam. Notarji so bili, ki so zatirali ljudi; dobro se spomnim kaj se je zgodilo v črnomeljskem in v metliškem okraji, in vem, da za to zdaj ubogi svet trpi, da je joj. Stavim tedaj predlog, naj se tudi občinam kaj v roke daja. (Veselost — Heiterkeit.)

Berichterstatter Kromer:

Der Herr Abg. Irkič meint, es sei das Eingehen in diese Vorlage etwas voreilig, es müßten vorerst die Gemeinden gehört werden, welche bis jetzt noch nicht erklärt haben, ob sie das Gesetz wünschen oder nicht. Dieser Grund für die Ablehnung der Regierungsvorlage scheint mir nicht stichhaltig. Das ganze Gesetz ist ja nicht imperativen, es ist nur facultativen Inhaltes. Es soll den einzelnen Gemeinden nur die Möglichkeit geboten werden, ihre geringen Streitigkeiten mit Befestigung der Gerichte vor ihren Vertrauensmännern auszugleichen. Es wird jedoch keine Gemeinde gezwungen, derlei Streitigkeiten vor ihren Vertrauensmännern auch ausgleichen zu müssen.

Ich glaube daher, daß dieser Grund, den Herr Abg. Irkič für die vorläufige Ablehnung des Gesetzes angeführt hat, nicht stichhaltig ist, denn wenn die Regierung den Gemeinden Vortheile bietet, welche dieselben annehmen können, ohne sich hiedurch Verpflichtungen aufzulegen, so ist dann den Abgeordneten nur die Frage gestellt, sind uns Vortheile, welche als solche bezeichnet werden, oder sind uns keine realen Vortheile geboten. Von diesem Standpunkte aus muß ich mich entschieden für ein Ja erklären; denn wenn die Herren die bisherige Justizprocedur in geringeren Bagatellsachen nur ein wenig prüfen wollen, so werden Sie immer sagen müssen, besser ein magerer Vergleich als ein langwieriger Proceß (poslanec Kramarič: res je to), und die Möglichkeit zu derlei Vergleichen ist uns vorliegend geboten. Ich glaube, wir sollten den Gemeinden diese Gelegenheit nicht abschneiden, sondern sobald als möglich ihrem Nutzen zuführen. (Poslanec Kramarič: bravo!)

Poslanec dr. Costa:

Jaz stavim predlog, da naj se tukaj ednako ravna, kakor pri šolskih postavah, namreč da naj se uprašajo čestiti gospodje poslanci, ali imajo k nemu ali drugemu paragrafu kak amendement. Tudi se naj postava ne bere, zakaj čas našega zborovanja je kratek, in paragrafi, pri kterih ne nastane debata, naj veljajo za odobrene.

Landeshauptmann :

Nachdem gegen diesen Antrag keine Einwendung erhoben worden ist, erachte ich denselben als angenommen und bitte jene Herren, welche zu irgend einem Paragraphen das Wort zu ergreifen wünschen, sich zu melden.

Poslanec dr. Razlag :

Jaz bi k § 1. nekaj pristavil.

Regierungscommissär Kaprek :

Ich bitte zu § 7.

Landeshauptmann :

Ich bitte also den Herrn Abg. Dr. Razlag das Wort zu ergreifen.

Poslanec dr. Razlag :

Po § 1. nazoče postave bi posredovalstvo za poskušanje poravnave med strankami v prepiru se imelo vpeljati v vsaki občini, kjer občinski odbor to sklene. Jaz sem čast imel biti v odseku, kateri je pretresoval pričujočo, kakor se meni zdi, jako koristno postavilo, ktera bode v kratkem veliko veljavo zadobila v naši deželi, ko bodo občinski zastopniki podučeni o tej postavi, ko se jim dober navod na roko dá in morebiti nekoliko obrazcev od zapisnikov in obravnav in drugih opravičnih spisov, kateri so potrebni, da se izpelja koristna ta postava. Meni se zdi, da bode marsikteri, namesto da bi več potov napravil do sodnije za izterjanje svojih 50, 100 ali 200 gld., zastran katerih ima vse dokaze v rokah ali priče pri rokah, rajši šel k posredovalnemu uradu in tam poravnavo sklenil z nasprotnikom, ktero je po izvršbi izpeljati mogoče, in v tem, da jo je izpeljati mogoče, leži ravno koristnost pričujočega načrta, ker je mogoče po sodniški poti vpeljati rubež, cenitev in prodajo, kar zdaj precej veliko stroškov prizadeva. Meni je le ta slučaj pred očmi, kaj se ima zgoditi takrat, ako zdanji občinski odbor neče vpeljati proti volji in proti želji večine občanov takih posredovalstev. Vzemimo, da je taka prikazen, ko ni novih volitev mogoče, ko je toraj treba blizo tri leta čakati do novih volitev v občinski odbor, kateri bi se izrekel za posredovalstvo.

To je mogoče. V tem slučaju naj bi bila v tej postavi določba, da bi se smela večina občine pritožiti na deželni odbor, naj ta po prizivni poti odloči, da se imajo posredovalstva ustanoviti, ker jih sedanjí občinski odbor ne privoli.

Za te primerljeje in sploh da se reče, ako občinski odbor oziroma deželni odbor dovoli ustanovitev posredovalstev, nasvetujem ta pristavek, da se po besedah „kjer občinski odbor“ dostavi „oziroma deželni odbor“ in v nemškem da se loči beseda „Gemeindeausschuß“ in reče: „in welcher der Gemeinde rücksichtlich Landesausschuß“, ker deželni odbor ne more drugače priti do pravice postaviti posredovalstvo. Ne more se reči, da se žali avtonomija občin; kajti avtonomija se po vsem svetu tako razumeva, da jo varuje več stopinj, postavljenih za razsojanje pritožeb avtonomijo zadevajočih.

Poslanec dr. Costa :

Prosim besede! Ta predlog je bil stavljen tudi v občinskem odboru po gosp. dr. Razlagu, a občinski odbor je bil z veliko večino tega mišljenja, da ni lahko mogoče v tej postavi tako oblast dati deželnemu odboru,

in sicer zaradi tega ne, ker je vsa postava osnovana na podlagi popolne svobode.

Svobodno naj izreče občinski odbor, ali on posredovalstvo vpelja ali ne; svobodno naj bode vsakemu, naj on prevzame volitev ali ne; svobodno naj bode strankam, ali se one podvržejo ali ne. V tem trenutku, ko je izrečeno, da, ako je občinski odbor proti posredovalstvu, ima potem deželni odbor pravico ga vpeljati, je obraz sedanje postave popolnoma predrugačen. To se mora vendar misliti, da zastopniki občine izražajo željo večine občanov. Ako niso s tem odborom zadovoljni, naj si pri novih volitvah izvolijo drug odbor. Iz teh razlogov, in ker je velika večina v občinskem odboru zoper nasvet gosp. dr. Razlaga bila, sem jaz za to, naj ostane pri predlogu vlade oziroma občinskega odseka.

Berichterstatter Kromer :

In jedem Gemeindeausschusse sitzen Vertrauensmänner, welche die Gemeinde zu verwalten und zu vertreten haben. Wenn nun diese Männer durch Stimmenmehrheit erklären, daß sie Vermittlungsämter vorläufig nicht einführen wollen, dann scheint es mir äußerst bedenklich, den Landesausschuß dahin zu ermächtigen, den Gemeinden die Vermittlungsämter gegen ihren Willen gewissermaßen mit Zwang zu octroyiren. Das Vermittlungsamt soll für jede Gemeinde nur eine Wohlthat sein. Ein aufgezwungenes Amt, welches eben der Gemeindeausschuß führen sollte, ist keine Wohlthat mehr. Von einem solchen Amte läßt sich ein erspriessliches Wirken nicht anhoffen. Darum kann ich dem Antrage des Herrn Abg. Dr. Razlag nicht beipflichten, und ich glaube, es ist am besten, dem Gemeindeausschusse diesfalls ganz freie Wahl zu lassen. Fühlt er sich gewachsen, dieses Amt kräftig zu führen, und hat er dafür auch den guten Willen, so wird er ja für das Vermittlungsamt freudig einstimmen, und der größte Theil der Gemeinden Krains wird es sicher als eine Wohlthat ansehen.

Landeshauptmann :

Wir schreiten zur Abstimmung über den Ausschussantrag. (Sprejeto — Angenommen.)

Ich bitte nun über den Antrag Dr. Razlag abzustimmen. (Se ne potrđi — Wird abgelehnt.)

(Sledeči §§ 2.—6. se potrđijo brez debate — Die weiteren §§ 2—6 sind ohne Debatte angenommen.)

Zum § 7 hat sich der Herr Regierungscommissär zum Worte gemeldet.

Landesgerichtsrath Kaprek :

Ich würde zum § 7 eine kleine Bemerkung machen.

Im § 7 der slovenischen Uebersetzung sind die Worte „mesti prisege“ mit Einschließungszeichen versehen. Es soll die Uebersetzung sein „der Angelobung der Pflicht an Eidesstatt“, nun gibt es bekanntlich in der Gerichtspraxis dreierlei feierliche Angelobungsarten: die ganz einfache Angelobung, Angelobung an Eidesstatt und die Eidesablegung selbst (Angelobung durch Eid). Im § 7 ist nun die zweite Angelobungsart vorgeschrieben. Die Vertrauensmänner haben in die Hände des Gemeindevorstandes die Angelobung zu leisten. Ich würde daher wünschen, daß die Einschließungszeichen bei den Worten „mesti prisege“ wegbleiben würden.

Poslanec dr. Costa :

To je samo tiskarna pomota in imata se le oklepa izpustiti.

(Vsa postava obvelja v 2. in 3. branji. — Das ganze Gesetz wird in 2. und 3. Lesung angenommen.)

- III. Sporočilo finančnega odseka o računskem sklepu zaklada zemljiščine odveze za leto 1871 in o proračunu za l. 1873.

(Priloga 39.)

- III. Bericht des Finanzausschusses über den Rechnungsabschluss des Grunderlassungs-Fondes pro 1871 und über den Vorausschlag pro 1873.

(Beilage 39.)

(Potrdi se brez razgovora v 2. in 3. branji — Wird ohne Debatte in 2. und 3. Lesung angenommen.)

- IV. Poročilo deželnega odbora o deželnem poslopju, imenovanem „Ballhaus.“

(Priloga 42.)

- IV. Bericht des Landesausschusses in Betreff des landeschaftlichen sogenannten Ballhauses.

(Beilage 42.)

(Potrdi se brez razgovora — Wird ohne Debatte angenommen.)

- V. Poročilo deželnega odbora zastran podelitve še ene podpore 1500 fr. iz P. P. Glavar-jevega zaklada za zidanje šole v Komendi pri sv. Petru.

(Priloga 40.)

- V. Bericht des Landesausschusses wegen Bewilligung einer weiteren Subvention pr. 1500 fl. aus dem P. P. Glavar'schen Fonde für den Schulhausbau Commenda St. Peter.

(Beilage 40.)

(Potrdi se brez razgovora — Wird ohne Debatte angenommen.)

- VI. Poročilo finančnega odseka o postavi zaradi preodkaza v § 14. odgonske postave od 27. julija 1871. drž. zak. šte. 88 zaznamenanih stroškov deželnemu zakladu.

(Priloga 47.)

- VI. Bericht des Finanzausschusses, betreffend das Gesetz wegen Uebertragung der im § 14 des Schubgesetzes (Gesetzes in Betreff der Regelung der polizeilichen Abschaffung und des Schubwesens) vom 27. Juli 1871, R. G. B. Nr. 88, bezeichneten Kosten auf den Landesfond.

(Beilage 47.)

Landeshauptmann:

Ich eröffne die Generaldebatte.

Poslanec dr. Razlag:

Jaz bodem tukaj v splošnji debati o tej postavi govoril, ker se v splošnji debati že ima govoriti ne samo o prvem paragrafu, o tem, kdo ima nositi velika

bremena, ktera se bodo naložila v odgonski postavi nekterim krajem s tem, če se ta postava sprejme. Mi imamo do zdaj iz deželnega zaklada na leto nekoliko čez 900 gold. stroškov za opravljanje teh opravil, ktere so predmet današnje postave. Prihodnjič jih vtegne biti tretji del več, to je 1200 gld. Odnancev je bilo do zdaj okoli 6000 na leto, in ravno toliko jih vtegne v prihodnje ostati. Statistika uči, da mesto Ljubljano je zadevalo 1200 odgnancev. Za odpravljanje teh je dobivalo nekoliko čez 100 gold.; po novem načrtu pa bode prišlo na glavo 20 soldov, in Ljubjansko mesto bode imelo 240 gold. od 1200 odgnancev. Tudi jaz sem za to, da se Ljubljanskemu mestu povrnejo vsi potrebni stroški za odganjanje potepuhov. Dalje imamo, kakor statistika uči, v Postojni do 800 in nekoliko čez odgoncev na leto; to bi znašalo na leto 160 gold. Potem ostane 4000 odgoncev razdeliti med 28 drugih odgonskih postaj, in če bi mogoče bilo po enaki vrsti razdeliti te odgnance med 28 odgonskih postaj, bi prišlo na eno odgonsko postajo 140 odgnancev in za teh 140 bi se plačevalo na leto 28 gld.

Mi pa imamo v naši deželi jako dosti takih odgonskih postaj, ktere nimajo 140 letnih odgnancev, toraj tudi nimajo še teh 28 gold. na leto pričakovati. Jaz bodem navedel slavnemu zboru eno postajo, kjer še sodnije in sploh nobenega urada ni. Višnjagora ima po sedanjem računu 16 odgnancev na leto. Ta bi toraj dobivala za oskrbovanje vsega tega, kar je v § 1. naštet, namreč za odgonska prostorišča, za njihovo opravo, kurjavo in razsvečavo, ohranitev, potem za nadzorstvo nad odgnanci in za opravljanje odgonskih poslov, ako se od glave 20 soldov računi, na leto cele 3 gold. 20 kr. In takih odgonskih občin imamo celi kup.

Metlika ima na leto 16 odgnancev, Kostanjevica 23, Tržič, Kranj, Loka, Radeče, Bistrica, Senožeče imajo jih 20 do 40. Če se toraj v račun vzame, da bi te odgonske postaje za taka opravila od 3 gold. 20 kr. do 4, 5, 6 gold. na leto dobivale, potem se meni to jako neprimerno razdeljeno zdi in ne vem, kako bode javna varnost potem izgledala, ako se ta postava izvrši.

Reklo se bode, in se je tudi v združenem odseku preudarjalo, da odgonske postaje so večidel sedeži c. kr. oblastnij, sodnij in davkarij. Jaz priznavam koristnost vseh oblastnij tudi v obziru na prebivalstvo, ker ima prilžnost marsikaj v denar spraviti, kar bi sicer težje bilo v denar spraviti; vendar nas uči skušnja, da le posamezniki imajo dobiček. Nekteri hišni posestniki, mesarji, krčmarji, trgovci in čevljarji imajo dobiček od uradnikov, toraj se vsaka občina, vsa mesta in trgi radi potegujejo za urade. Vendar je veliko ljudi, ki nimajo drugega dobička, kakor da jih sodnijski sluga manj stane, toraj je po mojem mnenji nemogoče, da se ti stroški odgonskih postaj, ktere slučajno do tega pridejo, da imajo po novi postavi ta opravila opravljati, vrnejo od domovinskih občin odgnancev, kakor je to v nekterih deželah, ali pa iz deželnega zaklada, v kterega se steka denar vseh tistih po deželi, ki davek odrajtujejo, da nikogar ne zadene vse ali saj preveč. V tem obziru bi toraj jaz, če pridemo do specialne debate, priporočal ta nasvet zastran § 1.: „Neobhodno potrebni stroški za odgonska prostorišča, za njihovo opravo, kurjavo in razsvečavo in ohranitev, potem za nadzorovanje odgoncev in za opravljanje odgonskih opravil se vrnejo odgonski

postaji na podlagi preudarka po deželnem odboru potrjenega iz deželne zaloge."

"Die unumgänglich nothwendigen Kosten für Beistellung, Einrichtung, Beheizung und Beleuchtung der Schublocalitäten, so wie für die Instandhaltung derselben, dann für die Beaufsichtigung der Schöblinge und für die Beforgung der Schubgeschäfte werden der Schubstationsgemeinde auf Grund des vom Landesauschusse bestätigten Prälimināres aus dem Landesfonde ersetzt."

Poslanec dr. Bleiweis:

Nove postave, slavni zbor, imajo žalibog večidel take razmere, da deželnemu zakladu ali občini ali posamezni osebi nakladajo več bremen. To, kar je ravno gosp. dr. Razlag omenil, je prav ista stvar; ali se občinam odzame plačilo, pa deželnemu zakladu naloži, ne premeni stvari prav za prav nič. Jaz pa mislim, da moramo to zadevo od neke druge strani ogledati in skusiti, kako bi se mogli občinam in deželi prihraniti novi stroški, ki zadevajo gnanjce. Mi imamo za to pot, in sicer prav dobro pot, tako da moram se le čuditi, da te poti še do zdaj nastopili nismo. Ko sem zadnjikrat po službenih opravilih bil v Postojni, se mi je začudenje izreklo, kako je to, da odgnanji, ki pridejo iz Dunaja ali Gradca v Ljubljano po železnici, se iz Ljubljane v Trst ne peljajo več po železnici, ampak na kolah. To, gospoda, so silno veliki stroški, če se vzame to v nasprotje z drugimi deželami, kjer se gnanji po železnici tirajo. Povedal mi je neki izvedenec tole: Med Ljubljano in Trstom ali Gorico je šest postaj; zdravniki odgnanjske preiskujejo šestkrat in od vsakega gnanjca dobijo 8½ krajcerja. Jesti se jim da naj manj štirikrat, kar na enkrat znaša 23 do 27 krajcerjev. Dalje se mnogim vozovi dādo; kajti kmalo se najde ta ali uni, da ne more več peš iti, ter mu dādo voz, in tudi spremljevalec je z njimi po več dni na potu.

Ako se pa ta stvar tako vravna, namreč da se tam, kjer je železnica, odgnanji vozijo po železnici, odpade deželi mnogo stroškov. Prvič se prihranijo stroški šestkratnega preiskovanja z zdravniškega, odpadejo stroški večkratnih jedil; zakaj vsakemu gnanju se mora za ta dan, ko je na potu, dati kosilo in večerjo. Prihranijo se tudi stroški za vozove. Le spremljevalec ostane; ali tudi ne tako dolgo, ker po železnici pred pride, kakor če gre z gnanji peš, ali če se vozi na kolah. Po vsem tem mislim, da mi bode slavni zbor pritrdil, ako stavim sledeči predlog: „C. kr. deželna vlada se prosi, da — ker nova postava odgonska ima 1. januarja 1873 dobiti veljavo — nemudoma vse stori, kar je potreba, da se gnanji, kakor v drugih deželah, tudi v naši tam, kjer je železnica, po železnici tirajo.“ (Dobro! se podpira! — Gut! wird unterstützt.)

Abg. Kromer:

Ich wundere mich über den eben gestellten Antrag des Herrn Dr. Bleiweis und bedauere, daß dessen Nothwendigkeit eingetreten ist. Ich war der Anschauung, daß nach den bisher bestandenen gesetzlichen Vorschriften jene Schöblinge, welche mit der Eisenbahn transportirt werden konnten, mit dieser auch transportirt werden müßten, daß man für solche Schöblinge durchaus keine Schubfahren zahlte. Es befremdet daher, daß ein Mitglied des Landesauschusses so spät dar-

auf gekommen ist, was das Gesetz seit Jahren vorschreibt. Wenn der verehrte Landesauschuß diese Praxis bisher nicht gepflogen hat, so empfiehlt sie sich freilich, denn sie ist die allein gesetzliche.

Poslanec dr. Costa:

Predlog gosp. dr. Razlaga je tudi natanko pretre-soval občinski odbor, sicer pa ga ni potrdil in blizo iz teh razlogov.

Prvič se ne sme prezreti, da kranjska dežela odgonskih stroškov ne plača samo 900 gold., ktere je omenil gosp. dr. Razlag, temveč čez 10.000 gld., kteri so potrebni za pravo odganjanje, ne samo za tiste pri-prave, o kterih današnja postava govori. Drugič se je zdelo občinskemu odboru, ka bi ne bilo opravičeno, še tako obteževati kranjsko deželo z novimi stroški, kakor na-merava predlog gosp. dr. Razlaga. Tretjič smo se malo ozirali, kako da je v drugih deželah, in mi smo našli, da v nobeni drugi deželi ni dežela te stroške na deželni zaklad prevzela, od kterih mi danes govorimo in za ktere se ima po 20 krajcerjev od glave plačati odgon-skim občinam. Tedaj vse druge dežele imajo v tem ve-liko slabeje, kakor mi. Mi hočemo teže olajšati s tem, da plačamo 20 krajcarjev od glave, in če to tudi ne za-dostuje popolnoma, je vendar kranjska dežela več sto-ri-la, kakor druge. Četrtrič, pomislite le to, če bi se sprejel predlog gosp. dr. Razlaga o predloženji računa, kterega bi naredil občinski odbor, ni dvomiti, da bi ti stroški, za ktere je namenjeno blizo 1200 gold., po-vikšali se za deželo na 5000 do 6000 gold. Tudi ni dvomiti, da če bode občina sama vse to preskrbovala, kar postava zahteva, bode to veliko boljši kup, kakor če vidi, da dobi popolno povračilo iz deželnega zaklada. Konečno se mora tudi misliti, da ti stroški niso ve-lika stvar. Oprava, kurjava in razsvečava, to je majhna reč, in jaz moram slavni zbor posebno pozornega sto-riti na to, da hrana se ne plačuje od občine, za to daje deželni zaklad popolno odškodnino že zdaj. Toraj ostanejo občinam le manjše stvari, in za te daje deželni zaklad še 20 krajcerjev od glave. Toraj mislim, da bi bilo ostati pri predlogu občinskega odbora, ki je to srednjo pot skoro enoglasno priporočal.

Kar mnenje gosp. Kromerja zadene, moram kon-štatirati, da načela, po kterih se imajo odgnanji od-pravljati, nima deželni odbor sam postaviti, temuč c. kr. vlada in toraj, ker se je on na nas obrnil, naj se obrne na drugo stran. (Dobro! veselost — Bravo! Heiterkeit!)

Abg. Deschmann:

Ich glaube, daß der Antrag des Herrn Dr. Bleiweis ohnehin als Resolution zur Abstimmung kommen wird und dem Gesegentwurfe, wie er hier vorliegt, durchaus nicht abträglich ist. Allein ich muß zur Berichtigung der An-schauung des Herrn Kromer anführen, daß sein Vorwurf dem Landesauschusse gegenüber ungerechtfertigt ist, indem derselbe schon diese Angelegenheit wegen Beförderung der Schöblinge mittelst der Eisenbahn nach Triest in Erwägung gezogen hat und auch Verhandlungen mit dem Triester Stadtrathe gepflogen wurden. Allein eben an dem Wider-spruche des Triester Stadtrathes scheiterten die Verhand-lungen. Für Triest ist es vortheilhafter, daß die Schöb-linge auf dem kurzen Landwege direct nach Sessana be-fördert werden. Würde die Beförderung per Bahn nach

Krain erfolgen, so müßte der Umweg über Rabresina genommen werden. Aus diesem Grunde haben die Propositionen des krain. Landesauschusses beim Triester Stadtrathe kein Gehör gefunden. Wenn vielleicht die Regierung in dieser Richtung mit mehr Nachdruck wird wirken können, wäre es gewiß für die Interessen des krainischen Landesfondes sehr erprießlich. Allein ich besorge nur, daß jene Bedenken, welche bei den vom Landesauschusse gepflogenen Verhandlungen sich herausgestellt haben, auch fernerhin obwalten werden.

Poslanec Irkič:

Prosim besede! Gospod dr. Razlag je stavil predlog, da naj se vsi stroški navedeni v drugi alineji § 14. odgonske postave iz deželnega zaklada povrnejo, in sicer na podlagi dotičnih proračunov in računov, ktere bi morale odgonsko-postajske občine deželnemu odboru v odobrenje predlagati. Če mi izrečemo, da se imajo vsi ti stroški iz deželnega zaklada odgonsko-postajskim občinam povračevati, in da bi morale občine v tem obziru svoje preliminarne in račune vsako leto deželnemu odboru pošiljati, bi mi s tem vrata zlorabi te pravice in morebiti še drugemu nepostavnemu delovanju odprli. Vem, da vsak človek se mora za poštenega imeti toliko časa, dokler se mu nasprotno ne dokaže. Pa dovolite mi, slavna gospoda, tukaj nekaj navesti, kar se zgoditi zamore: Če bodo občine vedele, da se bodo njim vsi stroški po potrdenem računu povrnil, bi se zamoglo zgoditi, da bi občine v poslu odgonstva tako marljive ne bile, kakor to ta stvar zahteva; uradnik, kteri bi s tem poslovanjem opraviti imel, bi morebiti to delo znamenarjal in odgonjenec bi dalj časa v občinskem zaporu sedel, kakor bi bilo to treba, in bi tam tako dalj časa na ptuje stroške jedel in pil in tako rekoč na „Regimentštoffen“ živel. Tako bi se nepotrební stroški napravljali. Tudi bi občine gledale, da bi kolikor mogoče veliko stroškov dokazale, da bi večje povračilo dobile. Deželni zaklad bi tedaj moral neopravičene stroške povračevati; to bi pa bila zanj velika krivica; ti krivici se moramo ogniti. Kako pa hočemo to storiti, kje hočemo pravo pot najti? Mislim, da ta pot ravno v § 1. današnje predloge tiči, kteri pravi, da se ima od vsake glave odgonjencev po 20 kr. za stroške v tem § navedene odgonsko-postajskim občinam iz deželnega zaklada povračevati. To je že nekaj, če tudi ne zadostno, vendar se mora reči, da je to že zdatna podpora.

Če pa še na drugo stran pogledamo, najdemo, da je pravica odgonjence iz občine izganjati vendar le neka važna pravica, ktero občine uživajo. Med odgonjenci se nahajajo osebe sumljivega in slabega imena, med njimi so tudi ljudje škodljivi in za moje in tvoje nevarni. Take ljudi iz občine izganjati in se jih oprostiti, je res važna pravica. Vsaki pravici pa stoji nasproti neka dolžnost, rekel bi tukaj: dolžnost nekoliko stroškov trpeti. Pa če se tudi dolžnost ne vzame, se vendar sme reči, da bi bilo dostojno in pravično, da občine za tako pravico nekoliko stroškov žrtvujejo.

Od edne strani zdatna podpora ali povračilo 20 kr. za vsacega odgonjenca, od druge strani pa dolžnost nekoliko stroškov trpeti, to mislim, je tista prava pot, ktero mi iščemo, in to nam kaže § 1. današnje predloge. Ti nazori so me na to pripeljali, da bodem za sprejem § 1. glasoval.

Abg. Kromer:

Aus den Andeutungen der Herren Abgeordneten Dr. Costa und Deschmann wurde ich dahin aufgeklärt, daß wegen Beförderung der Schöblinge per Bahn die Verhandlungen mit dem Stadtmagistrate von Triest bereits anhängig, nur noch nicht dem Abschlusse zugeführt worden seien. Dann begreife ich aber auch nicht, aus welchem Anlasse Herr Abg. Dr. Bleiweis seinen heute vorliegenden Antrag vorgebracht hat. Dann handelt es sich nicht mehr um derlei Beschlüsse, denn das, was hier durch den Antrag erzielt werden will, ist längst schon gesetzlich festgestellt. Es handelt sich nur darum, daß der Stadtrath von Triest sich dem Gesetze auch füge. Das können wir aber durch den hier vorliegenden Antrag nicht erzielen. Es ist nur die hohe Regierung zu ersuchen, daß sie unser Begehren, daß auch der Stadtmagistrat von Triest auf die Beförderung der Schöblinge per Eisenbahn eingehe, recht kräftig unterstütze.

Poslanec dr. Razlag:

Nekteri gospodje predgovorniki so svoje mnenje povedali zoper moj nasvet glede na stroške, ki se jih ima naložiti v veliki meri odgonskim postajam. Toda opazka, da se hočejo z vsako novo postavo večja bremena nalagati, more le takrat opravičena biti, ako bi slavni deželni zbor ne bil primerne izdajka sklepal in za primerne stvari več stroškov uzročil, kakor pred 20 leti. Če deželne kmetijske šole ustanovimo, odložili bi s tem občinam in deželi več stroškov, ker zdaj ni nobene take šole; ampak nobeden pameten človek nam ne more očitati, da smo za neprimerno reč naložili neprimernih stroškov. Sicer pa se popolnoma z nasvetom gosp. dr. Bleiweisa skladam, naj se potruji deželni odbor to storiti in napraviti, da se odgnanji vozijo po železnici, kjer je mogoče. Pri navadnih cestah bi to tako bilo, kakor zdaj, in če se potlej železnica napravi, bi se odgnanji po ceneji železnici vozili. Tudi je premisliti, da se čez 10.000 gold. — kar sem jaz tudi že prej vedel — plačuje, pa za druge reči, za ktere pa danes ne gre. Tako bi se kaj zdatnega prihranilo in s tem brez novega deželnega bremena lahko olajšalo breme, ki bi ga imeli naložiti samo odgonskim postajam.

Gotovo resnično je, da bode dežela ložej primanjko pretrpela, kakor posamezne postaje. Da nisem omenil stroškov za druge odgonske reči, je uzrok v tej postavi. Da bi pa jaz nameraval kranjsko deželo še z večimi novimi stroški obtežiti, kakor je gosp. dr. Costa rekel, se moram temu čuditi; kajti pri tem primerji nam ne bode nobeden zunanji pomagal, ampak samo domače občine in domači posamezniki, kteri zalagajo v deželni zaklad, toraj se le vedno praša, kako se imajo ti domači stroški primerno razdeliti.

Gosp. dr. Costa je rekel, da se bodo stroški od 1200 gold. povekali na 6000 gold.; pozneje pa je rekel, vsaj je to lahka stvar, prostorišča, kurjava in razsvečava prizadenejo le malo stroškov. Jaz pa menim, da je tista razdelitev najpravičnejša in najprimernejša, ako se ne nalaga strošek samo odgonskim postajam, ki bodo dobile 4, 5, 6 gold. na leto, ampak vsem tistim davkoplačnikom, kteri imajo korist od tega, da se potepuhi o pravem času odpravijo iz dežele.

Gospod Irkič misli, da bodo občine to priložnost zlorabile, ako se jim reče, da se jim bodo stroški iz deželnega zaklada povrnil.

Jaz imam boljši pomen od domoljubja, kako mislijo in bodo mislile odgonske postaje.

Jaz sem tedaj za to, da se — ne vsi stroški — ampak vsi neobhodno potrebni stroški postavijo v preudarek in da se potem vrnejo iz deželnega zaklada, in sicer še le po pritrjenji, kaj spada po mnenji deželnega odbora pod neobhodno potrebne stroške; kajti jaz drugega pota ne poznam, kako bi te stroške mogoče bilo enakomerno razdeliti, kakor če se med vse davkoplačnike razdelijo.

Poročevalec Murnik :

Slavni zbor! Jaz mislim, da je, prej ko se konečno reši ta zadeva in sklepa o tej postavi, pomisliti treba: kaj se ima prevzeti, koliko se bode za to dalo in kako je bilo do zdaj.

Iz poročila deželnega odbora že je razvidno, da je do zdaj deželni zaklad plačeval vse troške, kateri se morajo imenovati odgonski troški, in toraj tudi te, o katerih govorita §§ 14. in 15. državne postave od dne 27. julija 1871. K razjasnilu se meni neobhodno potrebno zdi, ta dva paragrafa prebrati, kakor jih ima državna postava. § 14. govori: „Troški, kar se jih za hrano osebi naraste od tedaj, ko je bila zaradi odгона prijeta, dotle, da se izvrši razsodilo, ter tudi za hrano takim prijetim osebam, o katerih se odgonsko razsodilo ne izreče, spadajo med troške krajevnе policije.

„Troški od pribavljenih, opravljenih, kurjenih in razsvetljenih odgonskih prostorišč ter od njihove ohranitve, potem od nadzora nad odgnanji in od odpravljanja odgonskih poslov zadevajo odgonsko-postajsko občino.

„Deželnemu postavodajstvu se prihranja določilo, ali se in koliko se tem stroškom povračila dobode iz skladne, okrajne ali deželne imovine.“

§ 15. pa se glasi: „Vsi ostali odgnanski troški, kolikor jih bode v posameznih deželah, posebno od zdravniškega preiskovanja, od hrane, snažila in obleke odgnancem, potem od njih prevoza in spremljanja, ter novčena podpora, kar bi se je dati utegnilo tistim, ki imajo prisilne potne liste, naj zadevajo najprvo teh dežel blagajnice.

„Te troške od tistih odgnancev, kateri so v drugih doželah pristojni ali se po domovinski postave določili tja odvracajo v domovinstvo, naj povrnejo teh dežel blagajnice, in zato je, da se potlej povračila more z dokazi iskati, na tanko pozvedeti vse, česar je koli treba, da se domovinstvo do trdnega dožene. Končni uspeh te pozvedbe je priznati dotičnemu deželnemu odboru.

„Platežni odgnanci naj stroškov svojega odгона domovinski deželi toliko povrnejo, kolikor je po tega paragrafa merilu zanje plačala.“

Ta paragrafa govorita toraj o vseh odgon zadevajajočih troških. Od teh je dozdej imela vsaka občina le te troške plačevati, o katerih govori prvi odstavek § 14. Vse druge stroške je dozdej plačeval deželni zaklad. Uprašanje je toraj, koliko se je za odgon plačalo poprečno vsako leto iz deželnega zaklada. Iz poročila deželnega odbora in finančnega odseka je razvidno, da so troški, o katerih določuje drugi odstavek § 14. državne postave od 27. julija 1871 (drž. zak. štev. 88), znašali poprečno na leto 900 gold. in v § 15. državne postave zaznamovani na blizo 10.000 gold.

Uprašati je treba dalje, ali se je opravilo glede na državno postavu o odgonu in glede na predlagano deželno postavu zdaj povikšalo, ali bode treba več plačevati, kakor do zdaj. Vidi se iz poročila deželnega odbora, da je opravljalo odgonska opravila dozdej 19 odgonskih postaj, in le ta, kjer so okrajna glavarstva, so ta opravila imela opravljati sama. Več opravila torej bode, če se druga postava o tej zadevi, ktera je tudi danes na dnevnem redu, potrdi; ali le to bode napravilo odgonsko-postajskim občinam več posla, da bodo morale same razsodila napravljati. Važno je dalje tudi to, da mora vsaka občina, ako tudi ni odgonsko-postajska občina, po vže obstoječih postavah imeti zapore, služabnike i. t. d., toraj je ugovor ta, da bode najem prostorišč, ako se ta postava potrdi, mnogo stroškov napravil, male vrednosti, ker te stroške ne uzročujete te deželni postavi, ampak druga deželna postava in pa državna postava o odgonstvu.

Če se preudarja prva točka § 14. državne postave, ki pravi, da „troški, kar se jih za hrano osebi naraste od tedaj, ko je bila zaradi odгона prijeta, dotle, da se izvrši razsodilo, ter tudi za hrano takim prijetim osebam, o katerih se odgonsko razsodilo ne izreče, spadajo med troške krajevnе policije“, se razvidi, da mora te stroške plačevati krajevna policija, toraj zadevajo ti vse občine kranjske dežele. Toraj bi po pravici zadevati imeli ti troški tudi v enaki meri one občine, ktere so tudi odgonske postaje; ali po določilu, kakor se zdaj predlaga v deželni postavi, ne bodo troški v § 14. državne postave zaznamovani zadevali odgonsko-postajsko občino v toliki meri kakor druge občine, ki niso odgonske postaje. To jasno dokazuje § 1. predlagane postave.

Da bodo pa ti stroški, o katerih govori § 14. državne postave, precejšnji, ako se bode vestno po postavi ravnalo, je razvidno iz § 8. državne postave, ki govori, kakšna opravila ima vsako županstvo, da bodo opravila onih občin, ktere so odgonske postaje, večja ko drugih občin, je tudi razvidno iz §§ 8., 9. i. t. d. državne postave.

Če se pa konečno upraša, koliko bodo zdaj odgonsko-postajске občine imele več opravkov kakor do zdaj, je to gotovo le malo. Iz poročila deželnega odbora je razvidno, da so dozdej opravljale vsa opravila odгона razun izrekanja razsodil. Toraj le s tem se bode povekšalo opravilo, da bodo morale razsodila izrekati, ako se potrdi druga postava o odgonu, ktera je danes na dnevnem redu. Da bi pa dobro ne bilo odgonsko-postajskim občinam vse neobhodno potrebne stroške povrniti in tako določilo skleniti, to, mislim, je prav lahko razvidno. Zakaj če bi slavni deželni zbor postavu sklenil, da se imajo vsi troški, ki so neobhodno potrebni, povrniti iz deželnega zaklada, bi se potlej vprašalo, kaj je neobhodno potrebno. Gotovo bi se reklo: prostorišča, nadzornik odgnancev, zapisnikar. Ti troški bi pa na leto naj manj znašali 400 do 500 gold. za vsako občino; in ko bi vsaka odgonsko-postajska občina trdila, da so to neobhodno potrebni troški, mislim, da bi se to jako težko ali celo ne moglo odrekati te izdaje. Če se pa ne izreče, da se vse plača, kar je neobhodno potrebno, bode gotovo vsaka odgonsko-postajska občina tako režijo vpeljala, da bode najboljši kup, in to občini in deželi na korist. Glede na vse to trdim, da se ne more več dati za troške v 2. odstavku § 14. državne postave zaznamenane, kakor določuje § 1.

predlagane deželne postave, ker se drugim občinam nič ne povrne, akoravno jim § 8. državne postave tudi skoraj toliko posla naklada, kakor odgonsko-postajskim občinam. Priporočujem toraj, naj slavni deželni zbor pritrdi postavi od finančnega odseka nasvetovani.

Poslanec dr. Razlag:

K § 1. nasvetujem dostavek, ako moj predlog pade in se sprejme predlog odborov. Ako se ta predlog sprejme, kakor je tukaj § 1. stiliziran, potem bodo nekatere občine, kakor sem poprej dokazal, dobivale na leto za to, da pripravljajo za take potepuhe potrebna prostorišča, za njihovo opravo, kurjavo in razsvečavo i. t. d. od 3 gold. 20 kr. do 4, 5, 6 gold. Takih postaj je 29 razun Ljubljane. Če se toraj sprejme predlog večine, potem bi jaz nasvetoval, da se vendar najmanjšim odgonskim postajam vsaj nekoliko še pridá po zdanjih primerah, ker le Ljubljana 240 gold., Postojna pa 160 gold. dobi za 800 odgnancev, druge male občine pa od 3 gold. 20 kr. nekoliko naprej.

Posebno menda je obzira vredna občina višnjegorska, ktera nima ne davkarije, ne sodnije, ne okrajnega glavarstva, ampak je popolnoma brez vseh teh dobrot, ktere sicer uživajo mesta in trgi s takimi oblastnijami. Za ta primerljivi bi svetoval dostavek: „Odgonskim postajam z manj kot 500 odgnancev na leto se vendar tudi daljši neobhodno potrebni stroški na podlagi preudarkov po deželnem odboru potrjenih iz deželne zaloge vrnejo“ in nemški: „Den Schubstationen-Gemeinden mit weniger als 500 Schublingen im Jahre werden jedoch auch die weiteren unumgänglich notwendigen Kosten auf Grund der vom Landesauschusse bestätigten Voranschläge aus dem Landesfonde ersetzt.“

Do 500 odgoncev po 20 kr. za glavo bi se dobivalo 100 gold., in teh 100 gold. bi odgonske postaje obrnile za te potrebščine, ktere v obilni meri našteva § 1. predloženega postavnega načrta.

Toraj bi jaz iz obzira na male odgonske postaje, ktere 16, 24 do 30 odgoncev imajo za celo leto, priporočal ta nasvet, ker je zadosti zavarovan na vse strani deželni zaklad, in se ne more preveč nakladati, ker mora deželni odbor preudarek pretresovati in ga potrditi. Tudi se ni bati, da bi ktera občina ne imela toliko domoljubja, da bi dobiček iskala po tem povračilu iz deželne zaloge. (Se podpira — Wird unterstützt.)

Poslanec dr. Costa:

Jaz opomnim le to, da takih odgonskih postaj, ki imajo čez 500 odgnancev na leto, imamo le 4 med 30. Tedaj, če bi slavni zbor se hotel pridružiti mnenju gosp. dr. Razlaga, mislim, da je ravno prvi predlog edino pravi; drugi predlog bi bil le kakor izjema in bi vendar obveljal za veliko večino odgonskih krajev in bil bi krivičen zoper tiste 4 odgonsko-postajske občine, ki imajo čez 500 odgnancev na leto.

Poročevalec Murnik:

V daljni dokaz, da predlagana deželna postava ne bode bolj obtežila občine, kakor so vže bile dozdej, dostavljam še to, da v resnici je vse to, kar ta in druga odgon zadevajoča postava veleva, vže po večem v življenje stopilo. Državna postava, kakor je slavnemu

zboru znano, je že v moči, in tudi pri nas na Kranjskem je bila provizorično uravnana ta zadeva z oznanilom 7. aprila 1872, šte. 2348. Ta ukaz izroča namreč vsa opravila odgonska deloma vsim občinam (§ 8. državne postave), deloma pa le odgonsko-postajskim, od 1. julija 1872 začenši, in le izrekanje razsodil imajo še c. k. okrajna glavarstva in v Ljubljani mestni magistrat; glede stroškov pa govori ta ukaz v 4. točki: „Zdaj obstoječe pogodbe o najemu odgonskih prostorišč ostanejo v veljavi za čas, za kterega so se bile sklenile. Najemščino plačevati od 1. julija 1872 do preteka pogodjenega najemnega časa, kakor tudi za dalji čas, je dolžnost deželnega zaklada. Troški za kurjavo in razsvečenje odgonskih prostorišč, kakor tudi za njih opravo, potem troški za osebe, ki se potrebujejo za nadzor nad odgnanji in za opravljanje odgonskih poslov, zadenejo od drugega polletja 1872 začenši odgonsko-postajsko občino samo; natiskovina pa se ji bo dajala od deželnega odbora.“

Iz tega ukaza je razvidno, da od 1. julija 1872. l. naprej so že vse te občine razun višnjegorske, ktera prevzame ta posel še le s prvim januarjem l. 1873, ta opravila imele, in kaj je bil nasledek vsega tega? Nič drugega, kakor da so došle prošnje iz odgonskih postaj, in to iz davkarskih okrajev Postojna, Vipava, Bistrica in Senožeče, ktere izrekajo željo, naj bi se odgonski troški plačevali tako kakor dosle iz deželnega zaklada. Po predlagani postavi se tudi tem prošnjam vstreza, ker prave odgonske troške (§ 15. drž. zak.) bode plačeval deželni zaklad kakor dosle, in za one, ki jih omenja 2. odstavek § 14. drž. zak. in § 1. predlagane deželne postave, dal se bode od osebe pavšal 20 krajcarjev, in to bode vzročilo deželnemu zakladu na leto primeroma 400 do 500 gold. več stroškov kot dosle. Toraj se tudi s to postavo zadostuje želji omenjenih občin glede stroškov v § 14. državne postave zaznamovanih.

Druge občine se niso zoper to vpeljavo pritožile razun tega, da je prišlo nekoliko prošenj, in to le tri, da bi dali nekoliko za prostorišča, akoravno je v tem oznanilu rečeno in zagotovljeno, da se najemščina plača popolnoma iz deželnega zaklada. Prostorišča za odgnance toraj delajo skrb občinam. Da tudi druga opravila ne delajo tež, dokaže to, da se dozdej ni nobena občina čez to pritožila, ker prošnje, ktere so prišle iz okrajnega glavarstva postojnskega nimajo v sebi tega, da bi rekli, da ta posel težko opravljajo, ampak da imajo preveč stroškov. Zategadel mislim, da bode slavni zbor tudi meni pritrdil, ako izrečem to mnenje, da se odgonsko-postajske občine ne strašijo te postave, ker se niso izrekle dosle zoper njo, akoravno je bilo dosti časa, da bi bile to storile. Glede na vse to priporočujem še enkrat, naj slavni deželni zbor pritrdi tej postavi.

Poslanec dr. Bleiweis:

Ako moj predlog obvelja, da bode vlada za to skrbela, da se bodo odgnanji tiral po železnici, mislim, da so s tem tudi prošnje županov na Notranjskem rešene.

Landeshauptmann:

Nachdem der Antrag des Herrn Abg. Dr. Razlag der weiter gehende ist, werde ich denselben zuerst, und zwar in seinem vollen Inhalte zur Abstimmung bringen. (Se ne potrđi — Wird abgelehnt.)

Ich bitte nun über den Antrag des Finanzausschusses abzustimmen. (Potrdi se — Wird angenommen.)

Endlich kommt der Zusatzantrag des Herrn Abg. Dr. Razlag zur Abstimmung. (Se ne potrdi — Wird abgelehnt.)

(Potem obvelja resolucija Dr. Bleiweis in vsa postava v 2. in 3. branji — Sodann wird die Resolution Dr. Bleiweis und das ganze Gesetz in 2. und 3. Lesung angenommen.)

VIII. Poročilo finančnega odseka o proračunu delnega gledališnega zaklada za l. 1873.

(Priloga 49.)

VIII. Bericht des Finanzausschusses über den Vorschlag des landschaftlichen Theaterfonds für das Jahr 1873.

(Beilage 49.)

Berichterstatter Deschmann:

Bei Post 2, betreffend die Subventionen des dramatischen Vereines, kommt eine Petition des genannten Vereines zur Besprechung, die ich mir, falls nicht deren Vorlesung gewünscht wird, im Auszuge dem hohen Landtage vorzutragen erlaube.

In dieser Petition spricht der dramatische Verein vorerst dem hohen Landtage für die so bereitwillige Unterstützung in den vorhergegangenen Jahren seinen Dank aus, er führt weiter an, in welcher Weise die bewilligten 2400 fl. in den letzten Jahren verwendet wurden. Vor allem dienten sie für die fixen Gagen einzelner Mitglieder des dramatischen Vereines, welche in den Theatervorstellungen aufgetreten sind, sodann zum Ankauf von Operetten, Musikalien und Vermehrung der Vereinsbibliothek; außerdem auch noch zur Vervollständigung der Garderobe und endlich zur Honorirung von Schriftstellern, welche theils Original-Aufspiele, meist aber Uebersetzungen geliefert haben; das Schriftstellerhonorar hat 609 fl. 50 kr. betragen.

Der dramatische Verein weist darauf hin, daß er mit großen Schwierigkeiten zu kämpfen habe, wie das bei jedem derartigen Unternehmen der Fall ist. Er stellt zugleich die Bitte, der hohe Landtag möge ihm eine erhöhte Subvention bewilligen, indem das Deficit nach dem Präliminare pro 1873 sich auf 4269 fl. 89 kr. beläuft. Der dem Vereine vom hohen Landtage bewilligte Beitrag möge in drei gleichen Raten flüssig gemacht werden, u. z. die erste Rate gleich nach Schluß des Landtages, die zweite am 1. Jänner und die dritte am 1. April.

Bei den Berathungen im Finanzausschusse wurde vorerst die Frage aufgeworfen, ob Gründe vorliegen, eine erhöhte Subvention für den dramatischen Verein zu befürworten.

Es wurde bemerkt, daß allerdings der Vorschlag für das Jahr 1873 ein Deficit von 4269 fl. aufweist, indem die Ausgaben des dramatischen Vereines, inbezüglich der Vorstellung, auf 8670 fl., die Einnahme hingegen bloß mit 4269 fl. präliminirt erscheinen. Unter dieser Einnahme kommt auch das Bruttoerträgnis der 24 Vorstellungen, jede 130 fl. mit 3120 fl. vor, während hingegen die Bruttokosten der 24 Vorstellungen auf 5520 fl. veranschlagt sind. Es kämen demnach die Kosten einer Vorstellung auf 230 fl. zu stehen. Dem Finanzausschusse schien es, daß diese Post etwas zu hoch gegriffen sei und es dem drama-

tischen Verein wohl möglich sein wird, diesfalls eine Herabminderung zu erzielen. Somit liegt kein nachweisbarer Grund vor, eine Erhöhung der Subvention des dramatischen Vereines zu beantragen.

Weiters wurde in dem Finanzausschusse auf Grundlage der gelegten Rechnung des verflossenen Jahres über die Verwendung der bewilligten Subvention die Debatte angeregt, indem dem Landesausschusse selbst der bezüglichliche Jahresbericht des dramatischen Vereines nicht zugekommen ist und derselbe auch nach dem Wortlaute des Landtagsbeschlusses diesfalls keine Ingerenz auszuüben hatte.

Es wurde im Finanzausschusse die weitere Frage angeregt, ob die Verwendung dieser Subvention von 2400 fl. den Intentionen des hohen Landtages entspreche. In dieser Richtung darf nicht außer Acht gelassen werden, daß die Höhe der jetzigen Subvention im Betrage von 2400 fl. erst allmählig sich herausgebildet hat; ursprünglich beschränkte sie sich auf 1800 fl.; es kamen wohl 600 fl. mit der Widmung für die dramatische Schule hinzu, und wäre Pflicht des Vereines gewesen, diese Schule auch weiter zu erhalten. Allein das letztere ist nicht geschehen, es wird in dem Berichte gesagt, daß die dramatische Schule unterblieben sei.

Es habe nur eine patriotische Dame unentgeltlich den betreffenden Herren und Damen eine Art dramatischen Unterricht erteilt. Der Ausschuss hat weiters dafür Sorge getragen, daß die spielenden Mitglieder häufig Gelegenheit hatten, deutsche Vorstellungen zu besuchen.

Was nun die weitere Verwendung von 609 fl. für die Honorirung dramatischer Schriftsteller anbelangt, so wurde in dem Finanzausschusse der Umstand angeregt, ob denn eine derartige Verwendung der bewilligten Subvention vom Landtage auch beabsichtigt worden sei.

Denn es hat vor zwei Jahren der hohe Landtag nicht unbedeutende Summen in das Präliminare eingestellt, aus denen für vorzügliche dramatische Producte der slovenischen Muse, für Tragödien, Originalschauspiele aus der slovenischen und slavischen Geschichte, Prämien an slovenische Schriftsteller vertheilt werden sollen. Die bezüglichliche Prämienauschreibung hat keinen günstigen Erfolg gehabt. Demnach fragt sich, ob die vom dramatischen Verein erfolgte Verwendung der Subvention zur Honorirung dramatischer Schriftsteller überhaupt angehe, ob die vom hohen Landtag durch jene Preisausschreibung in ganz bestimmter Weise ausgesprochene Intention durch diesen Vorgang nicht illusorisch gemacht werde, indem in solcher Weise Schriftsteller, welche sich nur mit Uebersetzungen befassen und mittelmäßige Producte liefern, zu einer Honorirung aus dem Landesfonde kommen, welche in der Gesamtsumme von 609 fl. nicht als unbedeutend bezeichnet werden kann.

Auf Grundlage dieser Einwendungen, welche ihre Begründung in dem Rechenschaftsberichte des dramatischen Vereines finden, wurde der Antrag gestellt, die bezüglichlichen Posten des Rechnungsabschlusses in Abschlag zu bringen, da sie nicht gerechtfertigt sind, nämlich die Post für die dramatische Schule und die Honorirung dramatischer Schriftsteller, so daß also statt 2400 fl. nur 1200 fl. einzusetzen wären.

Dieser Antrag ist in der Minorität geblieben, und ich bin beauftragt, im Namen des Finanzausschusses die Position in ihrer ursprünglichen vom Landesausschusse eingestellten Höhe von 2400 fl. zu befürworten.

Es wurde dafür inbesondere vorgebracht, daß es die Gleichberechtigung verlange, der slovenischen Muse einen ent-

sprechenden Betrag zu bewilligen. Weiterhin wurde auf die Schwierigkeiten des Unternehmens und den Umstand hingewiesen, daß, wenn dem Vereine nicht eine ausgiebige Hilfe zu Theil würde, derselbe Gefahr laufen könnte, bei dem besten Willen den ihm im Wege stehenden Hindernissen nicht erfolgreich entgegenwirken zu können. Daher wird vom Finanzausschusse auch für dieses Jahr die Einstellung von 2400 fl. beantragt.

Abg. Kromer:

Der sprachliche Ultraquismus, der sich seit dem Jahr 1865 in unserem Verkehrsleben ausgebildet hat, wäre wirklich recht komisch drollig, wenn er nicht so theuer wäre.

Nachdem wir diesen in die Landtagsstube, nachdem wir ihn in alle landschaftlichen Aemter übertragen und durch dessen Schwerfälligkeit dem Landesfonde bereits namhafte Auslagen unnöthwendig verursacht haben, ist die Gleichberechtigung der Sprachen vor beiläufig drei Jahren auch aufs Gebiet der dramatischen Kunst hinüber gespielt worden.

Auch die Muse soll sich der slovenischen Sprache fügen. (Veselost — Heiterkeit.) Sie vergessen wohl dabei, daß die Muse und ihre Tochter die Dramatik nur dem Ideale, des Geistes eigener Schöpfung angehört, daß sie nur in diesem freien, unabhängigen Schwunge die Welt begeistern kann und in eine sprachliche Zwangsjacke sich nicht hinein klemmen läßt (veselost — Heiterkeit), daß vielmehr jeder Versuch dieser Art nur ein Zerrbild, eine Caricatur des kräftigen Urgebildes zur Folge hätte. Sie vergessen aber auch unsere Localverhältnisse.

Es zeigt Ihnen ja die tägliche Erfahrung, daß zwei Theater nur in großen Städten, und daß sie auch in diesen nur dann sich erhalten können, wenn die Kräfte beider Bühnen sich gegenseitig unterstützen. — So z. B. hat Graz bei einer Bevölkerung von 85.000 Seelen zwar zwei Theater, allein sie haben nur so lange prosperirt, als die Kräfte gegenseitig mitgewirkt und sich unterstützt haben.

Und wir wollen hier bei einer Bevölkerung von 25.000 Seelen gemischter Bevölkerung zwei Theater, das slovenische und das deutsche mit von einander ganz unabhängigen Kräften halten. Meine Herren! Die Folgen dieser Experimente sind bereits zu Tage getreten. Man hat das deutsche Theater in seiner Kraft und Leistungsfähigkeit empfindlich geschwächt, aber ein besseres slovenisches Theater hat man uns dafür nicht gegeben. Der Stand ist derzeit folgender:

Beide Parteien, die deutsche und slovenische erschöpfen sich in den größten Opfern und Beiträgen, um ein halbwegs leidliches Theater zu haben, und beide Parteien verlassen gewöhnlich unbefriedigt die Bühnenvorstellungen.

So haben Sie durch die Einführung dieses zweiten Theaters der Bevölkerung Raibachs eine neue sehr bedeutende Contribution, u. z. ganz zwecklos auferlegt; denn ein mittelmäßiges Theater bietet wohl kein geistiges Vergnügen mehr, es hört auf eine Bildungsschule zu sein.

Allein nicht nur die Kräfte der Stadtbevölkerung haben sie in eine empfindliche Contribution gezogen, auch das Land und der Landesfädel sollen zu diesem Theater beisteuern.

Natürlich! es liegt ja dem Bocheiner, dem Einwohner von Kronau, den Ansassen der Bezirke Landstraß, Gurkfeld, Möttling u. gar so viel daran, daß in Raibach nebst dem deutschen auch ein slovenisches Theater gehalten werde. (Nemir — Unruhe.)

Meine Herren! Sie haben anfänglich für diese Subvention nur 500 fl. angesprochen. Sie wurde Ihnen bewilligt, und als sich nach Jahresablauf darum handelte, die Dotation zu erhöhen und man deshalb fragte, welche Verwendung die frühere Dotation gehabt habe, wußte mir auch kein Mitglied des Landesausschusses hierüber irgend eine Auskunft zu geben. Heuer weiß ich aus dem Rechenschaftsberichte nur so viel, daß für die voriges Jahr bewilligte Subvention von 2400 fl. 23 Bühnenvorstellungen gegeben wurden, daß künftighin wieder 23 oder 24 Vorstellungen gegeben werden sollen, daß endlich hiefür eine Subvention von 2400 fl. verlangt wird, und zwar ungeachtet die Beiträge des slovenischen Theatercomités und der zeitweilig ganzen Theaterinnahme.

Meine Herren, ich frage Sie, ist das wohl eine vernünftige, eine ökonomische Verwendung der Gelder des Landesfondes? Und kann sich ein Theater, welches nebst der vollen Theaterinnahme und nebst der namhaften Subvention, welche das Theatercomité leistet, für jede Vorstellung noch mehr als 100 fl. an Subventionen benöthigt, kann sich ein solches Theater in Raibach wohl halten?

Sie selbst sind des traurigen Erfolges wohl bewußt, und um gewissermaßen die Sache zu verschleiern, haben Sie hier angedeutet, daß auch das deutsche Theater eine Subvention von 3350 fl. aus dem Landesfädel beziehe; allein diese Angabe, meine Herren, ist ja factisch ganz unrichtig, das deutsche Theater hat seine Subvention nur aus jenem Fonde, den ihm die Gründer schon bei der Activirung, bei der Errichtung des Theaters zugewendet haben. Es hat nämlich auch im vergangenen Jahre sonst nichts bezogen, als die Erträgnisse der Theaterlogen mit beiläufig 1800 fl., welche zur Dotation des Theaters schon von den Gründern gewidmet wurden. Die Logen hätten keinen Knopf getragen, wäre das Theater nicht in den activen Stand gesetzt, wenn darin nicht gespielt worden wäre.

Nebstbei hat das deutsche Theater von dem deutschen Theaterverein eine Unterstützung von 1200 fl. und weitere 300 fl. aus den sonstigen Zuflüssen des Theaters erhalten. Die ganze Dotation hat somit dem Landesfädel keinen Kreuzer gekostet, daher es unrichtig ist, daß sie aus dem Landesfonde gezahlt wurde.

Und, meine Herren, glauben Sie denn wohl, daß das slovenische Theater mit der Zeit zu bessern Kräften kommen, daß es dann auf eigenen Füßen stehen kann? Sie irren wohl, meine Herren! (Veselost — Heiterkeit.)

Es fehlen ja zwei Hauptfactoren. Es fehlt an einem zureichenden Repertoire und es fehlen die Bühnenkräfte. Ihr Repertoire ist mit wenigen Vorstellungen bald abgepielt. Bei Wiederholungen tritt nur Ermüdung und Gleichgiltigkeit ein, und der Besuch wird, glauben Sie mir, immer seltener.

Allein es fehlen Ihnen noch mehr die Berufskräfte. Oder glauben Sie wohl, daß irgend ein Mensch die slovenische Bühne, die einzige in der Welt, als seine Berufsaufgabe wählen wird, daß er sich zur Aufgabe machen wird, auf den Brettern dieser Bühne alle vier Menschenalter seines Lebens durchzuspielen und daselbst das Restoralken abzuwarten.

Meine Herren! nach solchen Berufskräften suchen Sie vergebens. Sie werden fortgesetzt nur mit Dilettanten sich behelfen müssen, und das wissen Sie wohl, ein Dilettantentheater bleibt immer nur ein mittelmäßiges.

Falls die Dilettanten, die Sie, wie der heutige Speisetettel zeigt, so ziemlich theuer erkaufen müssen, Ihnen heute

oder morgen den Rücken kehren, dann wird das ganze Kartenhaus des slovenischen Theaters im Nu zusammenfallen. Ich erwähne weiters, daß die Dilettanten, weil keine Berufskräfte, hiedurch nur von ihrer eigentlichen Beschäftigung abgezogen werden, daß Sie unter ihnen nur eine Art von geschäftigem Müßiggang fördern (nemir — Unruhe), daß Sie dieselben nur als Drohnen am Landesfonde zehren lassen.

Endlich, meine Herren, erwähne ich, daß die slovenische Bevölkerung der Landeshauptstadt größtentheils der ärmeren Klasse angehört und nach dem slovenischen Theater gewiß kein besonderes Verlangen hat. Es ist für diesen Theil der Bevölkerung ein mehr erkünsteltes Bedürfnis geschaffen, und es sind ihr hiefür Opfer auferlegt worden, welche für andere Zwecke besser verwendet worden wären, denn das Theater ist und bleibt doch immer ein ziemlich kostspieliges Vergnügen. Also, meine Herren, für solche Auslagen, die zum Theil zwecklos, zum Theil wirklich schädlich sind, sollen wir heuer wieder 2400 fl. votiren?

Blicken Sie doch ein wenig auf unsere Landesfonde, alle sind passiv! Zur Zeit, als wir die Landesvertretung übernahmen, war zur Dotirung des Landesfondes ein 14 bis 15 % Steuerzuschlag gewidmet.

Seither erhielten wir für das incamerirte Landesvermögen eine Entschädigung von 700.000 fl., und diese trägt uns beiläufig so viel, als weitere 3 % an Steuerzuschlägen. Dessenungeachtet mußten wir auch die Steuerzuschläge auf 18 bis 20 % erhöhen, und heuer werden wir zu diesen 20 % weitere 10 % an Zuschlägen der indirecten Steuern zuziehen müssen.

Unser Grundentlastungsfond, meine Herren, befindet sich in einem derart derouten Stande, daß wir einer finanziellen Landescalamität nur dann entgehen, uns nur dann retten können, wenn uns das Reich beiläufig 4 bis 5.000.000 Gulden ohne alle Rückzahlung bewilligt und uns für den Rest von drei Millionen Zahlungsfristen von 10 Jahren ohne alle Verzinsung einräumt.

Das beiläufig ist der Stand unserer Fonde, und ich glaube, eine der ersten Pflichten eines jeden Abgeordneten ist eine sparsame, eine vernünftige Gebarung mit dem Landesvermögen. Diese Pflicht tritt allen Ernstes umsomehr heran, wenn man die Ueberzeugung hat, daß das Land keine Opfer mehr tragen kann, daß es sozusagen finanziell derout steht.

Sie sind jetzt daran, eine neuerliche Auslage von 2400 fl. zu votiren; allein bedenken Sie wohl, was Sie als vom Volke gewählte Vertrauensmänner zu thun haben. An jedem dieser Kreuzer kleben die Schwielen unseres Landvolkes. Sie können auch diese Ausgabe votiren, Sie haben die Macht dazu, allein die innere Berechtigung, die Zustimmung des Gewissens zu einer derart zwecklosen Ausgabe können Sie unmöglich haben. (Oho! na levice — Oho! links. Velik hram na levice in med poslušaleci — Großer Lärm links und im Zuhörerraum, dobro na desni — Bravo! rechts.)

Landeshauptmann:

Ich bitte diese Aeußerungen als Anschauungen des Herrn Abgeordneten zu betrachten, wie er nach seiner subjectiven Ueberzeugung sich zur Sache gestellt sieht, ohne daß er damit einer gegentheiligen Ueberzeugung nahe zu treten erklärte.

Poslanec dr. Zarnik:

Slavni zbor! Jaz sem mislil in pričakoval, da ne bode več te debate, kajti govor gosp. Kromerja nam je spet tisto vižo zabrimdal, katero so poprej vsi njegovi govori v prejšnjih deželnih zborih peli. On ni prepričal nas in nas tudi nikdar ne bode, mi pa nikdar njega prepričali ne bomo; toraj jaz vso to debato za jako suvišno držim. Potreba in dolžnost mi je odgovarjati zavljo tega, da bi se ne reklo, da mi to odobrujemo, kar je on govoril. Zato rečem, da on popolnoma stoji na tem stališči, kterega je on dostikrat razvil; ali to stališče ne bode nikdar merodajno za nas, dokler je ali bode on zoper narodno ravnopravnost. Torej je on v nekem smislu konsekventen.

Ne bodem razkladal dolge razprave, da imamo pravico ravnopravnost terjati i. t. d., kajti to vsakdo ve, kdor je količkaj podučen.

Gosp. Kromer pravi, da imamo dva gledišča, nemško in slovensko; ali to ni res. Mi imamo eno samo gledišče, v katerem se slovenski in nemški igra, samo da je veliko manj slovenskih predstav in da se imamo z mnogo večimi težavami za obstanek slovenskega gledišča bojevati nego protivna stranka za nemško.

O nemškem gledišči je gosp. Kromer rekel, da mu je ravno slovensko gledišče škodovalo, je protislovje, ker je ravno poprej opazil, da so Slovenci tako revni, da v obče v nobeno gledišče zahajati ne morejo. Reči pa moram, da bi nemško gledišče nikdar ne igralo, ko bi slovenski narodnjaki ne zahajali vanj.

Kar se tiče izreka gosp. Kromerja, da je naše gledišče srednje in da ni na visoki stopinji, je to v nekem obziru resnica, navajati pa moram, da v obeh glediščih je bilo veliko srednjih in slabih semtertje pa tudi izvrstnih predstav in, da se ni niti eno niti drugo ni tako skazalo, da bi moralo kopita pobrati. Tako se godi v Zagrebu, v Gradcu, sploh v vseh manjših mestih; edino dvorno gledišče je izjema, samo tam moremo računati na redne izvrstne predstave.

Kar pravi gosp. Kromer, da Bohinjec, Črnomaljec nima nobene koristi od slovenskega gledišča, moram opaziti, da jim gotovo tudi iz nemškega nobena korist ne izvira, in pristavljam še to, da je ravno v letošnji debati francoske assemblée minister uka Jules Simon zoper popolnoma enake ugovore kmečkih francoskih poslancev, tako imenovanih „députés ruvaux“ zagovarjal državno podporo pariških gledišč. Takrat je ugovarjal Jules Simon kmečkim poslancem, takole rekoč: Gledišča v Parizu niso pariška gledišča, ampak so francoska. Če ravno ta gledišča drago stanejo, vendar se vsi departements s ponosom zavedajo, da, ako so pariška gledišča izvrstna, cvete z njimi francoska dramatična umetnost, kar ni na čast samim Parižanom, temuč celemu francoskemu narodu, kakor bi bila tudi nečast, ako bi bila gledišča slaba, nečast vsega naroda!

Ako bi mi večino naših neizobraženih kmečkih prebivalcev marsikje na Kranjskem uprašali, ali jim je šol treba, tudi bi odgovorili, da take potrebe ne čutijo, zavljo tega pa vendar ne bomo odločili, da se vso šole na kmetih pri nas odpravijo.

Pri nas je še posebno to premisliti, da se je pri nas z neplačanimi diletanti le s prvega početka delalo, ali tudi tukaj, kakor povsod je prišlo do tega, da se nobeden več zastoj neče posvetiti stvari, ktera ga pri-

merno le vendar mnogo muke in truda stane. Plače naših igralcev so velike v primeri s tem, da le 2, 3 ali 4krat na mesec nastopijo. Na drugi strani pa so zopet jako jako male, ako pomislimo, da je večina igralcev na to omejena, da od tega živi, ker imajo naši igralci le po 20, 25, 30, 40 ali k večjemu 50 gold. mesečne plače.

Gosp. Kromer se žalostnih nasledkov našega sklepa boji, ali jaz moram reči, da so bile že marsiktere jako krasne predstave in da smo že krasne večere doživeli. Zato naj gre gosp. Kromer „Jamsko Ivanko“ danes poslušat in zagotovljam mu, da se bode jako dobro imel.

Ker pravi, da lože nič ne nesejo, ako ne bode nemškega gledišča, opazim, da nemški posestniki lož svoje lože za prav dober denar takrat prodajo, kadar so slovenske predstave. Ako gosp. Kromer pravi, da ni upati, da bi naše gledišče kedaj bolje bilo, rečem, da prorok ne more biti niti on niti mi. Ako naš jezik povsod v veljavo pride, ako minejo enkrat za nas tako politično neugodni časi, gotovo se to ne more spozniti, kar gosp. Kromer misli, prerokuje in želi.

Kar se tiče repertoira, res ni izvrsten, ali je začetek. Prosim pogledjmo nemški repertoire. Glavne njegove novosti na Dunaji so francoske igre, in kljubu vsem velikonemškim časnikarskim frazam se Nemci s Francozi v dramatikah meriti ne morejo, vse napenjanje je zastonj. Kar se obogatitja našega repertoira tiče, zavisi taisto od tega, ali bode narodna stvar zmerom bolje napredovala ali ne. Jaz sem trdega prepričanja, da bode napredovala, ako pomislimo, kaj se je v zadnjih 12 letih vse spremenilo, počenši od bitke solferinske do dandanes in kaj se utegne v prihodnjih 12 letih še vse spremeniti! Ako se na našo korist spremeni, ako postane gledišče stalno, ne bodemo samo 24 predstav na leto imeli, ampak vsak teden 3, 4 ali 5, in tako se lahko zgodi, da bodo pri nas igrali že 80 let stari glumci, kakor se utegne to na priliko že v nekterih letih v Zagrebu ali v Belemgradu zgoditi.

Gosp. Kromer se čudi, kako je to mogoče bilo, da so gospodje nemškega gledišča lansko leto kopita pobrali in odšli, tako da je Ljubljana brez opere ostala. Ali mi vendar ne moremo nemških igralcev ali pevcev za frak nazaj držati. Kolikokrat se je že to na nemških glediščih po celem svetu zgodilo, to je že bilo v Mariboru, v Gradcu, v Celovcu. Ako nam sedanjí slovenski igralci nepričakovano kopita pobero, ne bo zavoljo tega kar naenkrat slovenska dramatika umrla.

Gosp. Kromer pravi, da je to drago veselje. To je sem ter tje istina, ker je on tega mnenja, da bi morali odpraviti gledišče, posebno zavoljo žalostnega stanja naše zemljiške odveze. Ali tudi žalostno stanje naše zemljiške odveze ne bo gledišča odpravilo, ker je pri nas že občinstvo tako tega navajeno, da se eni razveseljujejo z nemškimi, drugi s slovenskimi predstavami. V obče se pa slovensko ljudstvo v Ljubljani še tako preveč lojalno napram nemškemu gledišču obnaša, kajti nečejo institutu škodovati, med tem ko Nemci le malokdaj zahajajo v slovenske predstave. (Res je!)

Sicer moram samo to dostaviti, da nisem s tem govorom mislil gosp. Kromerja prepričati, ker kaj takega ne bi bilo mogoče.

Predlagal bi, da bi se slovenskemu gledišču, ker toliko potrebuje, 600 gold. več privolilo; ali stvar je letos druga.

Mi potrebujemo novih šol in smo že o tem obziru z veliko naklado obtežili deželni zaklad, in nove šole nas bodo veliko stale. Ker toliko za šole potrebujemo, bodem glasoval za predlog finančnega odseka, da se dramatičnemu društvu privoli podpora 2400 gold. (Dobro!)

(Odsekovi predlogi o gledališnem zakladu obveljajo — Die Ausschüßanträge bezüglich des Theaterfondes werden angenommen.)

IX. Poročilo deželnega odbora zadevajoče dovoljenje podpore za napravo občinske poti ob desnem bregu Save od Radeč do Save.

(Priloga 46.)

IX. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Bewilligung einer Unterstützung zur Herstellung eines Gemeindeweges am rechten Saveufer von Ratschach bis Savedörfel.

(Beilage 46.)

Poslanec dr. Costa :

Stavljam predlog, da se takoj danes ta stvar ko-
nečno obravnava, ker je poročilo kratko in smo ga
danes zjutraj že tiskano v roke dobili.

Abg. Kromer :

Ich bin nicht derart informiert, um über diese Frage
sogar ohne Verlesung votiren zu können. So viel weiß ich
aus dem einmaligen Durchlesen des Berichtes, daß die Aus-
lage, welche wir votiren sollen, in keiner Weise näher nach-
gewiesen, noch irgendwie belegt ist. Ich glaube, daß es sehr
angezeigt wäre, diesen Bericht vorläufig dem Finanzaus-
schusse zuzuwenden, damit wir nicht votiren, ohne überzeugt
zu sein, daß wirklich ein Beitrag und daß so viel noth-
wendig ist. (Sprejeto — Angenommen.)

Landeshauptmann :

Es ist Schluß der Sitzung beantragt worden, und ich
sehe mich veranlaßt, die letzten zwei Gegenstände von der
heutigen Tagesordnung abzusetzen.

Vor Schluß der Sitzung aber habe ich einige drin-
gende Anzeigen dem hohen Hause zu machen, die sich auf
Berichte beziehen, welche dringender Erledigung harren und
an die bezüglichlichen Ausschüsse geleitet werden müssen. Ein-
mal der heute aus dem Druck kommende Bericht des Lan-
desauschusses über die vorzunehmende Umlegung der über
den Wagensberg im Bezirke Littai führenden Concurrenz-
straße.

Ich werde diesen Bericht dem Gemeindeauschusse zu-
weisen.

Sodann der Bericht des Landesauschusses, betreffend
die Bewilligung eines Beitrages aus Landesmitteln für die
Uferschutzbauten am rechten Saveufer ober Krainburg.

Ich werde diesen Bericht ebenfalls dem Gemeinde- und
Straßenauschusse zuweisen.

Die Generaldirection der Weltausstellung zu Wien hat
sich an den Landesauschuß mit dem Ansuchen gewendet,
eine Summe von 1500 fl. zur Bestreitung der Kanzlei-
kosten in Weltausstellungs-Angelegenheiten zu bewilligen. Der
Landesauschuß hat sich bereit erklärt, darauf Bedacht zu
nehmen, und ich werde auch diese Zuschrift dem Finanzaus-
schusse zuweisen.

Ferner beantrage ich zum Behufe der Festsetzung des Landesfondspräliminars, daß über die Petition der landwirtschaftlichen Beamten um Gehaltserhöhung, wenn auch der diesbezügliche Bericht noch nicht in Druck gelegt ist, doch noch heute der Bericht erstattet werde, und bitte diesen meinen Antrag als dringend zu betrachten.

Poslanec Murnik :

Nimam poročila tukaj, ker ni bilo na dnevnem redu.

Landeshauptmann :

Demnach müssen wir allerdings davon absehen, und ich gebe nur noch bekannt, daß sich das hohe Haus zum Behufe der Berathung des vom Herrn Landeshauptmann-Stellvertreter Rozler eingebrachten Antrages, die Grundsteuerregulirung betreffend, am Schlusse der nächsten Sitzung als Ausschuß constituiren wird.

Bis zur nächsten Sitzung kommen zur Vertheilung:

1. Bericht des Finanzausschusses über die zeitweilige Verwendung eines abgesonderten Tractes der Landes-Zwangsarbeitsanstalt für ruhige Irresinnige. (Beilage 53.)

2. Bericht des Petitionsausschusses, betreffend das Gesuch an Sr. Majestät den Kaiser um Begnadigung der 60 wegen Verbrechens des Aufstandes verurtheilten Zinsassen von Studor-Althammer. (Beilage 54.)

3. Bericht des Schulausschusses, betreffend den Gesetzesentwurf über die Regelung der Normalschulfonds-Beiträge aus Verlassenschaften. (Beilage 55.)

4. Bericht des Finanzausschusses über die Trennung der Direction von der Verwaltung in den Landeswohlthätigkeitsanstalten zu Laibach. (Beilage 58.)

Abg. Baron Apfaltrern :

Ich erlaube mir die Bitte, auch über die Petitionen, welche dem Gemeinde- und Straßenausschusse zugewiesen wurden, in der nächsten Sitzung Bericht erstatten zu können.

Landeshauptmann :

Ich werde dem Wunsche des Herrn Abgeordneten willfahren und diese Berichte an die nächste Tagesordnung setzen.

Die nächste Sitzung wird auf Mittwoch den 4. Dezember vormittags 10 Uhr anberaumt.

Dnevni red glej 9. sejo — Tagesordnung siehe 9. Sitzung.

Seja se konča ob 30. minuti črez 3. uro. — Schluß der Sitzung 3 Uhr 30 Minuten.

